

KLASSIEKERS ZIJN VOOR iedereen

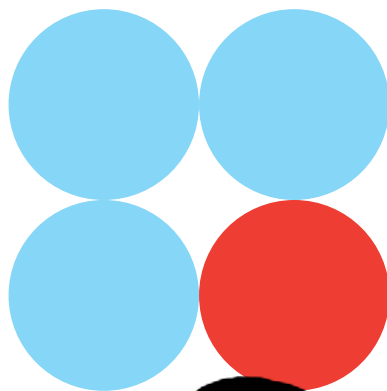
Pleidooi
Joke Brasser

“Geloof in LEES- PLEZIER

Jonge Jury-winnaar
Margje Woodrow

Op de cover Veelzijdig Paginaapje

Paginapithecus polytropus
van Raoul Deleo

16

12-15 jaar

**BOEKEN-
DUBBELGANGERS**

in Museum van de Geest

12

6-12 jaar

**JEUGDLITERATUUR
OP DE PABO**

Opleiden tot
leesbevorderaar

28

**MULTITALENT
ZAÏRE KRIEGER**

vertaalt
Amanda Gorman

4

**Klassiekers in het
basisonderwijs**
'Doe jonge mensen
recht'

7

**Herkomst voedsel
in kinderboeken**
Om je vingers bij
af te likken

10

0-6 jaar
Blikveld

14

6-12 jaar
Blikveld

18

12-15 jaar
Blikveld

20

15-18 jaar
**Verkiezing Beste
Boek voor Jongeren**
Tussen verstand
en gevoel

22

15-18 jaar
**Graphic novel-maker
Aimée de Jongh**
Nachten van stof,
dagen van zand

24

15-18 jaar
Blikveld

26

Prikkels
Kinderboekenweek: Van
archeoloog tot zeeman

30

**Interview Margriet
Schavemaker**
'Taal doet ertoe'

32

**Atelierbezoek
Raoul Deleo**

34

Het vak
Leesbevorderaars
over de praktijk

35

Column Maxim Februari
'Wie wil leren schrijven,
moet eerst leren lezen'

36

**Agenda & mededeling
Stichting Lezen**

Foto: Keke Keukelaar

Te veel jongeren haken af als het om lezen gaat. Dat is inmiddels alom bekend en reden voor de politiek om – op advies van de Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad – een Leesoffensief te starten om leesbevordering en leesstimulering bij jongeren te versterken, zowel binnen als buiten het schoolvak Nederlands. Het Leesoffensief is nog in wording, wel zijn er in het land al diverse initiatieven gestart; bibliotheken nemen daarin vaak een leidende rol.

In afwachting van verdere concretisering van het Leesoffensief vanuit de overheid staan we niet stil. Er bestaan immers al veel inspirerende, goede en effectieve initiatieven. In dit nummer van *Lezen* vind je bijvoorbeeld veel informatie over de Kinderboekenweek, De Boekenweek van Jongeren, het Beste Boek voor Jongeren, en de Prijs van de Jonge Jury, waarover winnares Margje Woodrow zich uitspreekt. Ook geven we veel, heel veel boekentips en verwijzingen naar websites die je informeren over geschikte – toegankelijke en moeilijkere – enthousiasmerende boeken voor

kinderen en jongeren. Waarbij niet alleen over nieuwe literatuur bericht wordt, maar er ook aandacht is voor klassiekers en de wens alle kinderen en jongeren al op jonge leeftijd te laten kennismaken met deze boeken die in onze cultuur een centrale rol spelen. Daarnaast is er aandacht voor spoken word, graphic novels, fictie op de huid van de tijd en het vinden van boeken als 'papierene soulmate'.

Nuttig voor je werk, maar misschien net zo leuk om over te vertellen wanneer je (eindelijk) weer mensen ontmoet op een feestje. Hoe dan ook: als we samen meer kinderen en jongeren op uiteenlopende manieren kunnen verleiden tot lezen, ze laten opgaan in verhalen en de rijkdom van literatuur kunnen laten ervaren, zullen ze beter voorbereid zijn op de toekomst. Een toekomst waarin taal en lezen onverminderd van belang zullen zijn om ons culturele kapitaal te versterken en de maatschappelijke dialoog te kunnen blijven aangaan. Maar vergeet vooral niet dat kinderen en jongeren aan het lezen brengen, vooral ontzettend leuk (werk) is!

Gerlien van Dalen

directeur-bestuurder Stichting Lezen

**“ALS WE
JONGEREN
VERLEIDEN
TOT LEZEN,
ZIJN ZE BETER
VOORBEREID
OP DE
TOEKOMST**

LEZEN

Kwartaaltijdschrift voor leesbevordering en literatuureducatie, uitgave van Stichting Lezen.

Professionals en studenten op het gebied van leesbevordering en literatuureducatie ontvangen *Lezen* gratis door zich aan te melden via lezen.nl

Redactieadres
Stichting Lezen,
Nieuwe Prinsengracht 89,
1018 VR Amsterdam.
020-6230566
redactie@lezen.nl

Hoofredacteur
Gerlien van Dalen

Eindredactie
Annemarie Terhell,
Eva Gerrits

Redactie
Daan Beeke,
Eva Gerrits,
Mirjam Noorduijn,
Annemarie Terhell,
Desirée van der Zander

**Medewerkers
aan dit nummer**
Maxim Februari
Lien Geeroms
Keke Keukelaar

**Ontwerp &
art direction**
Erik olde Hanhof,
Judith Schoffelen

Uitgever
Stichting Lezen

Druk
Zalsman BV

Coverbeeld
© Raoul Deleo

Abonnementen
Abonnementenbeheer
adreswijziging, abonneren
of opzeggen tijdschrift
Lezen? Vul het formulier
in op lezen.nl

Voor overige vragen
Abonneeservice
Tijdschrift Lezen
0172 476085
(tijdens kantooruren)

of info@spabonneeservice.nl

© september 2021
Stichting Lezen.

Niets uit deze uitgave mag worden gereproduceerd door middel van enige methode of vorm dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.
ISSN 1570-9698.

De inhoud van *Lezen* is auteursrechtelijk beschermd. Eventuele rechthebbenden die wij niet hebben kunnen achterhalen, verzoecken wij contact op te nemen met de uitgever.

Projecten met dit icoon zijn mogelijk gemaakt door Stichting Lezen.

Stichting Lezen

is de drijvende kracht achter de leesbevordering in Nederland. Zij genereert kennis over lezen en verbindt partijen die er samen voor zorgen dat kinderen en jongeren goede en gretige lezers worden en blijven.

@stichtinglezen

lezen.nl

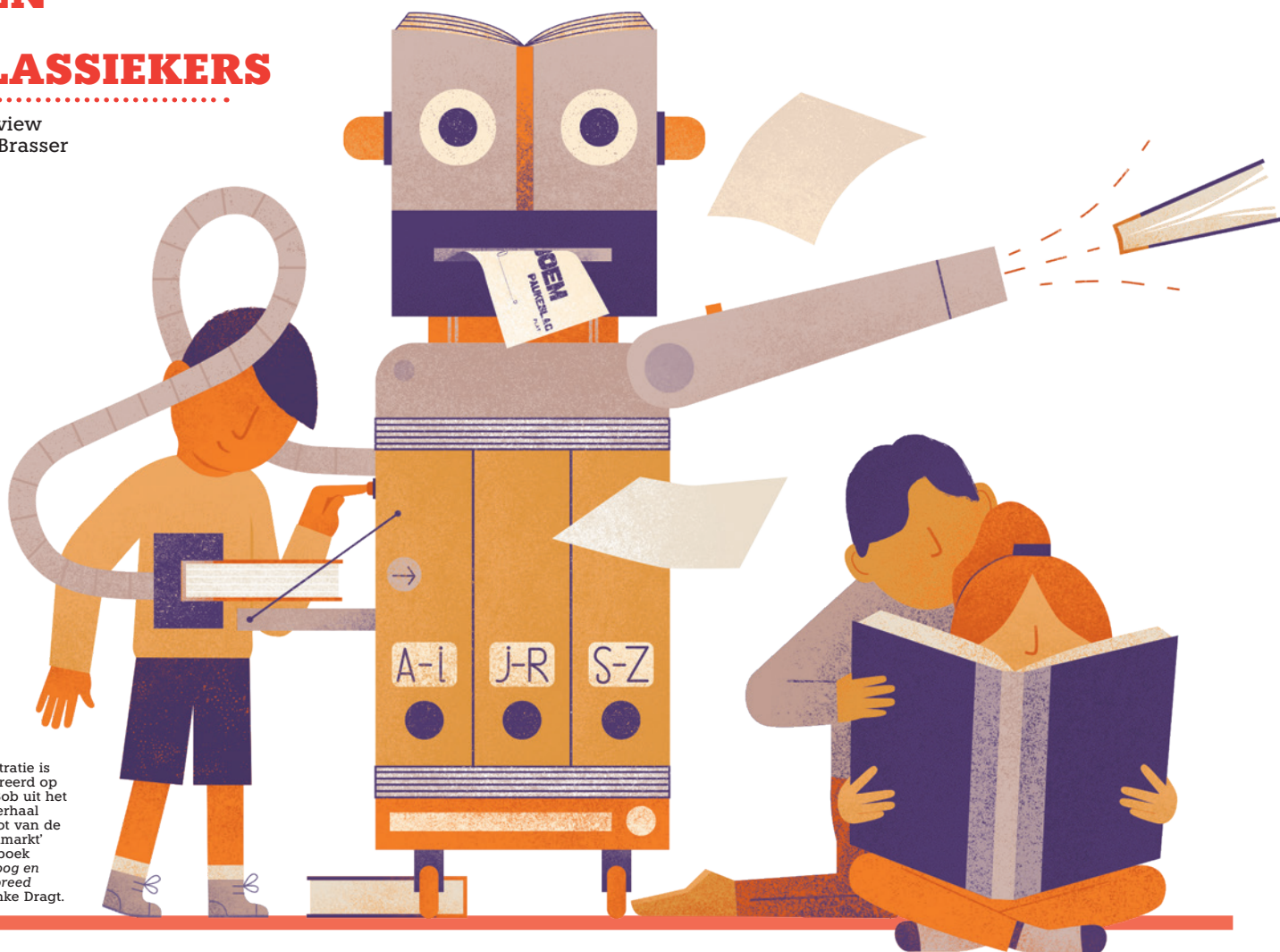

KEN JE KLASSIEKERS

Interview
Joke Brasser

De illustratie is
geïnspireerd op
Robot Bob uit het
korte verhaal
'De robot van de
rommelmarkt'
en het boek
*Torenhoog en
mijlen breed*
van Tonke Dragt.

Tekst
Mirjam Noorduijn
Illustraties
Lien Geeroms

“ Doe jonge mensen recht

Literatuurwetenschapper en docent Nederlands onderbouw Joke Brasser pleit voor structureel meer aandacht voor klassiekers, ongeacht het onderwijsniveau: 'Door niet alle leerlingen standaard te laten kennismaken met teksten die een centrale rol in onze cultuur spelen, vergroot je de sociale afstand tussen lager- en hoger opgeleiden en ontnem je ze cultureel kapitaal. Dit beïnvloedt hun maatschappelijke positie.'

“Als die teksten zo goed zijn, wil je toch dat iedereen ze leest?”

Eigenlijk getuigt het van een heel elitaire houding om alleen bovenbouwleerlingen van havo en vwo kennis te laten maken met historische letterkunde en klassiekers uit het verleden, zoals nu het geval is. In films, in games, in onze taal, de beeldspraak, overal vind je verwijzingen naar klassieke verhalen. Neem de bij kinderen geliefde *trickster*-figuur: van Robin Hood tot Anansi, altijd en overal duikt die weer op. Met *Van den vos Reynaerde* leer je ze dat list en bedrog van alle tijden zijn, en dat mensen dat bovendien altijd al graag bespotten. Dit soort archetypische figuren kun je overigens al veel eerder dan op de middelbare school introduceren. *De schelmenstreken van Reinaert de Vos* van Koos Meinderts, of de prentenboeken over Vos van Daan Remmerts de Vries – die zijn perfect om op de basisschool te behandelen. Net als sprookjes openen deze boeken tekstwerelden. Ze refereren aan motieven en brengen jonge lezers bij hoe verhaalpatronen werken: heel belangrijk voor de literaire competentie. Wie deelneemt aan onze moderne cultuur is gebaat bij kennis van de traditie: “de literaire canon als een culturele grammatica”, om in de woorden te spreken van de Belgische vakdidacticus André Mottart, een van mijn inspiratiebronnen die ook pleit voor literaire socialisatie in het onderwijs.’

Maar is de literaire canon nog wel van deze tijd?

‘Niet als je de canon als een vaststaande verzameling primaire teksten beschouwt die alleen vanuit hun historische context kunnen worden begrepen. Dit is helaas wel hoe het onderwijs hem benadert – de uitzonderingen daargelaten. Precies daarom is het lezen van klassieke literatuur voorbehouden aan bovenbouwleerlingen van havo en vwo: onderbouwleerlingen, of vmbo-leerlingen zijn nog niet in staat een zorgvuldige contextuele reconstructie te maken, zo is de algemene gedachte. Dat vind ik bizar. Als die teksten zo goed en belangrijk zijn, wil je toch dat iedereen daar kennis van neemt? Waarmee ik niet zeg dat je de histori-

sche context standaard moet weglaten. Natuurlijk draagt die bij aan begrip. Maar het is niet het enige toegangsbewijs tot een plezierige leeservaring. Door die starre houding ten aanzien van de canon is de historische letterkunde, als eis vanuit de overheid, tegenwoordig uit de kennisbasis van de vooropleidingen gehaald, en zijn boeken van voor 1880 geen vast onderdeel meer van het onderbouwcurriculum. Sterker nog, er hoeft niet eens meer onderscheid te worden gemaakt tussen literatuur en lectuur, tussen teksten die wat te bieden hebben en niks te bieden hebben, tussen titels van bijvoorbeeld Tonke Dragt, die echt een plek hebben in het netwerk van jeugd- en volwassenenliteratuur, en boeken als *Het leven van een loser*. Lezen voor de lol is het uitgangspunt en alles heet fictie, maar dat is een containerbegrip. De meeste leerlingen hebben helemaal niks aan die vrijblijvendheid: waar moet je beginnen zonder enige literaire bagage?’

Hoe breng jij je leerlingen die kennis dan bij?

‘Om te beginnen denk ik vanuit een dynamische canon, een canon die wordt gevormd door een web aan met elkaar verbonden teksten en interpretaties. Daarin volg ik de Italiaanse schrijver Italo Calvino. In zijn essay *Why Read the Classics?* refereert hij aan canonieke werken als teksten die we blijven herlezen. Dat impliceert dat de betekenis van een klassieker, zoals *Mariken van Nieumeghen*, niet vastligt in zijn middeleeuwse context, maar dat die voortdurend verandert naar gelang de

context en het referentiekader van de lezer. Als je een klassieker leest, vergeet je het achtergrondgeruis van je eigen tijd, zegt Calvino. Tegelijkertijd zijn die klassiekers altijd al aanwezig in dat achtergrondgeruis: wie ze leest voelt onbewust aan dat deze teksten in een bepaalde traditie staan. Laat leerlingen vanuit Calvino’s motto “to read the classics is better than not to read the classics” daarom vooral toch historische literatuur lezen, op hun eigen manier.

Dit doet niet alleen recht aan de geschiedenis van het lezen, maar vooral aan jonge mensen die uiteindelijk naar school gaan om voorbij hun horizon te leren kijken.

Niet dat ik mijn klassen overspoel met canonieke werken. Natuurlijk ligt de nadruk op de huidige jeugdliteratuur, maar je kunt leerlingen wel laten zien welke contexten daaromheen staan en welke klassiekers er allemaal in doorklinken. Zoek naar samenhang tussen historische en eigentijdse teksten.

Lampje van Annet Schaap is bijvoorbeeld een echoput waarin allerlei klassiekers weergalmen, van Andersens *Kleine zeemeermin* en *De geheime tuin* van Frances Hodgson Burnett tot *Jane Eyre* van Charlotte Brontë. In *Winterijs* vertelt Peter van Gestel heel ongemerkt over Joost van den Vondel. En op eenzelfde terloopse manier introduceert Tonke Dragt Paul van Ostaïjen in *Torenhoog en mijlen breed*.’

Die oorspronkelijke bronteksten moeten ook gelezen worden?

‘Historische letterkunde kun je op diverse manieren overdragen: via goede hertalingen, via op zichzelf staande hertellingen en ja, ook via bronteksten. Eigenlijk heb je ze alle drie nodig. Zo heb ik mijn klassen met *Mariken van Nieumeghen* laten kennismaken middels een animatie, waarna we gesproken hebben over wat een klassieker is en ik ze een fragment van het origineel heb laten vertalen met een online woordenboek. Niet om ze een perfecte vertaling te laten maken, maar om ze een andere wereld en de taal van toen te laten ervaren, zonder direct alle hindernissen te willen wegnemen. Die vertalingen hebben

KEN JE KLASSIEKERS

Interview
Joke Brasser

“
To read
the
classics
is better
than not
to read
the
classics’

— naar Italo Calvino

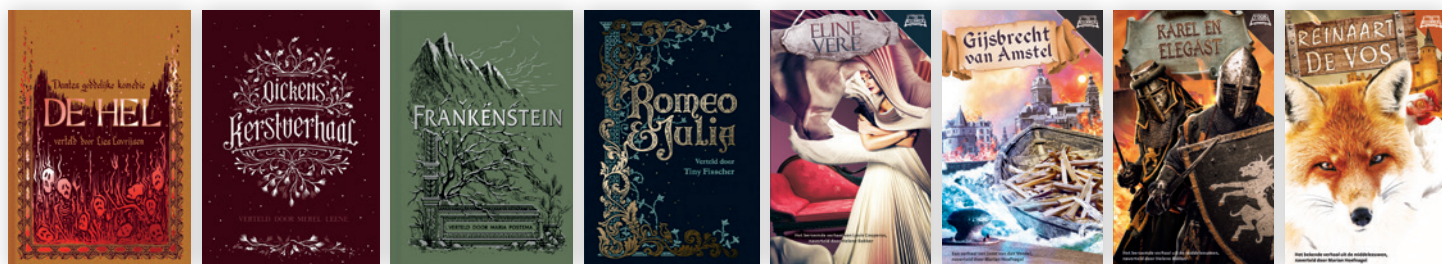
ze vervolgens aan elkaar voorgelezen, afgewisseld met een creatieve hertaling van Willem Wilminck, geïnspireerd door het didactische bovenbouwmodel “literatuurhistorisch redeneren” van Erwin Mantingh en Sander Bax. Bij Paul van Ostaijen heb ik weer voor een andere aanpak gekozen. Samen met de klas was ik *Torenhoog en mijlen breed* van Dragt aan het lezen, haar toekomstverhaal over planeetonderzoeker Edu Jansen die tegen de regels in midden in de wouden van Venus landt. Na het wat trage begin was iedereen behoorlijk gepakt, tot we bij “Polonaise” kwamen, Van Ostaijens gedicht waarnaar Edu luistert via een oorknop die hem is uitgeleend door de bibliothecarisrobot. De leerlingen snapten het gewoon niet, ondanks dat Edu het gedicht al associërend vrij interpreteert. Toen dacht ik, ik vraag Van Ostaijen-kenner en hoogleraar Moderne Nederlandse Letterkunde Geert Buelens om een gastles te verzorgen. Hij heeft dat gedaan en het gedicht regel voor regel met ze besproken. Het woord “polonaise”, hoe de beginregels “Ik zag Cecilia komen/ op een zomernacht” naar een kinderliedje verwijzen; de avant-garde-beweging waartoe Ostaijen behoorde; en Van Ostaijens korte eenzame leven – het is allemaal ter sprake gekomen. De les daarna heb ik gevraagd waarom

Van Ostaijens gedicht nou in *Torenhoog en mijlen breed* zit. Daar kwamen zeer verrassende antwoorden op. Leerlingen blijken hele mooie verbanden te kunnen leggen; daar zijn ze echt toe in staat, zolang je ze maar de ruimte geeft om dat vanuit hun eigen inzicht en referentiekader te doen.’ ●

Op haar blog **klassiekers-indeklas.nl** verwijst Joke Brasser naar bruikbare bronnen en verzamelt ze lesmateriaal voor onderbouwdocenten. Zelf maakte ze met grafisch ontwerpers Gerda en Bart Lenstra en podcastmaker Allard Amelink naar aanleiding van Geert Buelens’ gastles een animatie (ondersteund door de Taalunie) over de Vlaamse dichter Paul van Ostaijen (1896-1928) wiens

125ste geboortedag dit jaar wordt herdacht. Hierin wordt Van Ostaijen geïntroduceerd door een personage van Tonke Dragt: Robot Bob uit het korte verhaal ‘De robot van de rommelmarkt’ (1967) en de toekomstroman *Torenhoog en mijlen breed* (1969); hij dateert nog uit de tijd dat mensen konden lezen en schrijven en declameert het ene gedicht na het andere.

Klassiekers bij uitgeverijen

Regelmatig verschijnen er hervertellingen/hertalingen van klassieke werken. Zo startte uitgeefdirecteur van Blossom Books Myrthe Spiteri in 2018 de serie Wereldklassiekers. Directeur-uitgever Ralf Beekveldt van Uitgeverij Eenvoudig Communiceren brengt al vijftientwintig jaar klassiekers op de markt.

Spiteri: ‘Binnen de (jeugd)literatuur en popcultuur wordt nog vaak gerefereerd aan of gebruikgemaakt van klassieke teksten; of het nu een hypermoderne versie van *Romeo & Julia* is of dat er personages uit klassiekers voorkomen in nieuwe verhalen. Het viel mij op dat veel jongeren deze niet meer kennen, en een speurtochtje op scholieren.com

leerde mij dat als ze wel gelezen worden, er weinig plezier aan wordt beleefd. Omdat ik het belangrijk vindt dat jongeren verwijzingen naar klassiekers kunnen snappen en er ook nog plezier aan kunnen beleven, besloten we om de serie Wereldklassiekers op te zetten. Dit zijn vertalingen en bewerkingen van bijvoorbeeld Shakespeares *Romeo & Julia* (door Tiny Fisscher) en Mary Shelleys *Frankenstein* (door Maria Postema). We merken dat door deze nieuwe vorm jongeren verhalen lezen die ze anders nooit opgepakt zouden hebben.’

Beekveldt: ‘Klassiekers vormen onze literaire geschiedenis en daarmee onze gezamenlijke

culturele achtergrond. Het zijn boeken die eigenlijk iedereen zou moeten kennen. Dus ook onze doelgroep, mensen die om welke reden dan ook een opstapje nodig hebben om tot lezen te komen. Ik vind het onjuist dat we jongeren alleen nog maar belevingswereld-literatuur aanbieden. Met klassiekers willen we hun vensters openen. De klassiekers die we in eenvoudige vorm uitgeven zijn meestal de titels die tot de bekende literaire canon behoren, denk voor Nederlands aan *Karel ende Elegast*, of *Eline Vere* van Couperus uit onze reeks Literatuur voor beginners. Maar in ons programma zitten ook klassiekers uit de grote talen, het Engels, Frans

en Duits. Het zijn de boeken die zelfs ongeletterde mensen soms toch nog van naam kennen, al is het omdat ze bijvoorbeeld verfilmd zijn. Tijdens het vereenvoudigen proberen we zoveel mogelijk de brontekst te volgen, maar als het nodig is wijken we af. Literair werk is per definitie gecompliceerd, zelfs als het ogenschijnlijk makkelijk weg leest. We proberen die moeilijkheid in eenvoud te vangen, niet alleen door de tekst, maar door ook de structuur van het verhaal zo nodig aan te passen.’

blossombooks.nl
eenvoudigcommuniceren.nl

OM JE VINGERS BIJ AF TE LIKKEN

LEZEN & VERDER LEZEN

Voedsel
voor de geest

Van honingbij tot hagelslag

Joël Broekaert & Marieke
van Ditshuizen (ill.)
uitgeverij: Ploegsma
€ 19,99

8+

Smaakspoken

Daan Faber & José Luis Garcia
Lechner (ill.), uitgeverij: Volt
€ 15,99

7+

Zout, pittig, zuur, vet, umami, bitter en zoet: de zeven Smaakspoken brengen Puck (negen) één voor één 's nachts een bezoek en nemen haar mee naar hun unieke werelden om haar de kunst van het proeven bij te brengen. Misschien dat ze haar vader nu wel mag helpen in zijn restaurantkeuken, na haar moeders overlijden. Smaakvol avontuur met dito illustraties.

Het begint in de winter met een slapend zaadje, 'de voorraadkamer', waar de babyplant wacht op zijn nieuwe leven. En het eindigt in de herfst met de schimmels, 'de schoonmaakdienst' van moeder natuur: *Van honingbij tot hagelslag* is een verrassend veelzijdige ontdekkingsstocht naar de herkomst van ons voedsel.

Tekst Mirjam Noorduijn

Bij de ene plant is het de wortel, het zaadje, of de stengel, bij de andere het blad, de bloemknop of de vrucht. Als culinair journalist Joël Broekaert en illustrator Marieke van Ditshuizen je iets duidelijk maken in dit letterlijk en figuurlijke kleurrijke non-fictiekinderboek, dan is het wel dat echt ieder onderdeel van een plant eetbaar is. Van de aspergeplant eten we de ondergrondse, jonge lentescheuten van de wortels. Kappertjes zijn de bloemknopjes van de kappertjesplant. Wie een vijg eet, eet geen vrucht maar een bovenmaatse bloembodem. En de *maple syrup* op je pannenkoek is afgetapt boomsap van de esdoorn. Ondertussen passeert de hele levenscyclus van de plant, met heldere uitleg over de bevruchting van de bloemen door nectarverslaafde insecten, vogels en vleermuizen, en alle manieren van zaadverspreiding.

Broekaert weet waarover hij schrijft. Bovendien dist hij zijn verhalen smakelijk en verbeeldingsvol op. 'Mais is de Hulk onder de graansoorten.' Bladeren zijn 'een soort zonnepanelen', die met de energie die ze uit het zonlicht halen van water suiker kunnen maken. Honing is eigenlijk 'ingedikte bijenkots'. En uien lijken op 'Russische poppetjes'. Het geheel lardeert hij met speelse weetjes. Zo voelt alles wat je nuttigt nadat je pepermunt hebt gegeten wel vier tot zeven graden koeler aan vanwege de menthol in deze kruidenplant.

De illustraties van Van Ditshuizen, die sinds ze in Indonesië zag hoe 'chocola aan bomen groeit' dit boek wilde maken, completeren de teksten. Ze gebruikte maar drie kleuren: knalroze, citroengeel en felblauw. Die legde ze in de computer over elkaar zodat ze eindeloos kon mengen. De prenten bewegen daardoor fraai mee met de kleuren van de seizoenen: van een winterse lichtheid, tot een zomerse kleuren-explosie en roodbruine herfstgloed.

In de tuin

Noëlle Smit
uitgeverij: Querido
€ 15,99

4+

Aan de hand van twaalf spreads vol ludieke details volgen we vanuit het perspectief van een kleutermeisje de seizoenen en de groei van de tuin, van de eerste voorzichtige bloei tot de oogsttijd en de komst van de winter. Een vrolijk makende en kleurrijke ontdekkingsstocht door de moestuin in de vorm van een prentenboek, garandeert uren kijkplezier.

Het geheim van de tuin

Jan Paul Schutten, Joris Bijdendijk
& Floor Rieder (ill.), uitgeverij:
Gottmer, Rijksmuseum, Gemeente
Amsterdam € 16,99

8+

Met recht luidt de ondertitel *Een avontuurlijk kinderkookboek: een spannend verhaal* (Jan-Paul Schutten) over de geschiedenis van het Rijksmuseum en bijbehorende tuin en restaurant, wordt speels gecombineerd met smulrecepten (Joris Bijdendijk) en praktijktips voor de moestuinier. Kleurrijke illustraties (Floor Rieder) maken er een fraai geheel van.

De zon op je bol

Michael Holland & Philip
Giordano (ill.), vertaling Renate
Hagenouw & Saskia Peeters
uitgeverij: Fontaine Uitgevers
€ 23,50

8+

I ate sunshine for breakfast, zoals de Engelse titel luidt, is een caleidoscopisch naslagwerk over planten en waar wij ze allemaal voor gebruiken: voeding, kleurstof, kleding, pillen, tandpasta... je kunt het zo gek niet verzinnen. De tekst met speelse feitenkadertjes ('did you know?') is helder en uitnodigend. De illustraties zijn oogverblindend.

LEESPLEZIER BOVEN ALLES

Margje Woodrow won dit jaar de Prijs van de Jonge Jury. Haar spannende boek *Fake trip*, over een schoolreis naar Barcelona, is helemaal op de beleving van jonge lezers geschreven. 'De impact van zaken als smartphones en discriminatie – dáár wil ik het over hebben.'

‘Ik draag deze prijs op aan iedereen die vóór leesplezier is,’ zei een geëmotioneerde Margje Woodrow tijdens de prijsuitreiking van de Jonge Jury die plaatsvond via een livestream. Hoe feestelijk presentatoren Oskar Kocken en Milou Adjanga het moment ook maakten, er hing een sluier over. Daags ervoor lieten hoogleraar Yra van Dijk en docent Marie-José Klaver zich kritisch uit over de campagne en de genomineerde boeken in een opiniestuk in de *Volkskrant* (en in een uitgebreider artikel in *De Nederlandse Boekengids*).

Was je blij met de Prijs van de Jonge Jury?

‘Ontzettend blij, het was een droom om die te winnen. De jongeren die stemmen in de Jonge Jury, dat zijn echt de lezers waar ik het voor doe. Helaas zat er wel een smet op door het artikel in de *Volkskrant*. Ik was echt geraakt. Niet alleen omdat het over mij ging en nogal direct was, maar ook omdat het ging om iets groters: om zoveel schrijvers die zo hard werken om jongeren mee te krijgen in het lezen. Mijn geloof in leesplezier werd plotseling neergemaaid.’

Wat heeft je in het artikel het meest geraakt?

‘Als ik inzoom op mijn eigen boek: dat mij racisme, seksisme en oriëntalisme werd verweten. Ik dacht: serieus? Heb je het dan niet gelezen, of niet begrepen? Een van de heftigste scènes in dat boek, waarin een meisje met een Marokkaanse achtergrond in het vliegtuig wordt lastiggevallen vanwege haar hoofddoek, heeft mijn zoon Mick bijna letterlijk zo aangedragen. Hij helpt altijd mee met het bedenken van mijn verhalen en komt zelf geregeld met discriminatie in aanraking. Zijn vader is Indonesisch, een van zijn beste vrienden is van Antilliaanse afkomst.’

Een kritiekpunt is dat de scheldwoorden nogal stevig zijn.

‘Mick zei tegen mij: “Die scène moet zo ongemakkelijk zijn, dat jongeren die het lezen denken: wow, dit kan echt niet.” Het taalgebruik is uit het schoolleven gegrepen. Juist dat het zo overduidelijk niet oké is wat er gebeurt, maakt het bespreekbaar. Ik lees dit fragment vaak

“ IK SCHRIJF OM JONGEREN AAN HET LEZEN TE KRIJGEN

voor als ik op klassenbezoek ga. Dan waarschuw ik van tevoren: het is grof, kunnen jullie daartegen? Daarna praten we erover en komen de vragen. Doet hoofdpersoon Billy genoeg om die jongen te dimmen? Leerlingen vragen zich af: wat zou ikzelf hebben gedaan?’

In je boeken gebruik je chats, korte hoofdstukken, verschillende perspectieven en veel cliffhangers om de aandacht vast te houden.

‘Dat klopt. Ik sta als schrijver met tien-nul achter en trek ze expres het boek in. In de loop der jaren heb ik een techniek ontwikkeld met veel spanning en vaart. Ik besteed veel aandacht aan de dialogen, aan het neerzetten van de sfeer. Vaak begint het met een conflict en is er venijn. Later in het verhaal komt de groep meer tot elkaar, wordt de sfeer veiliger. *Spijt* van Carry Slee is daarin echt een voorbeeld, dat las ik vaak voor toen ik voor groep acht stond, het had echt een mega-impact op de kinderen. Als er iemand buiten hun eigen groep viel, dan zag ik dat ze beter hun best gingen doen.’

Waarom heb je de prijs opgedragen aan iedereen die vóór leesplezier is?

‘Omdat ik heel erg geloof in de positieve boodschap. Ik sta midden in de leefwereld van jongeren en doe meerdere schoolbezoeken per week. Veel leerlingen die ik daar ontmoet,

houden niet van lezen. Juist deze jongeren wil ik bereiken door ze te verleiden met een spannend, toegankelijk verhaal. Ik schrijf niet tussen de regels door, zij lezen niet tussen de regels door. Daarom schrijf ik heel duidelijk. Weet je wat gek is? Als het over andere vakken gaat, vinden we het juist goed als dingen op verschillende manieren worden uitgelegd. Neem het vak rekenen. Op de basisschool behandelde ik altijd de breuken en procenten en wist: het ene kind begrijpt dat als vanzelf; het andere wil aan het handje worden meegenomen; een derde heeft juist een visueel plaatje nodig. Ik denk dat dat in boeken ook zo werkt. Een aantal jongeren vindt het fijn als dingen expliciet worden benoemd en uitgelegd. Ik vind daar niks mis mee. Literaire en populaire boeken kunnen toch heel goed naast elkaar bestaan?’

Wat hoop je met je boeken te bereiken?

‘Dat leerlingen weer ontdekken hoe fijn het is om te lezen. Dat ze zich verliezen in het verhaal en een film in hun eigen hoofd maken. En dat ze ook gaan nadenken over hun eigen leven. Hoe ga je met elkaar om? Wat zeg je tegen elkaar? Hoe kunnen anderen je woorden ervaren? Natuurlijk kun je die onderwerpen ook verpakken in een literair, gelaagd verhaal. Dat is mooi. Maar ik doe het via een snel, spannend verhaal, daarmee bereik ik een breder publiek.’ ●

Margje Woodrow (1975) werd meermaals uitgeloot voor de opleiding journalistiek, studeerde een jaar Nederlands en schreef zich daarna in op de pabo. Tot 2015 werkte zij als leerkracht in het basisonderwijs. In 2008 begon ze aan de opleiding Script Plus op de Hogeschool in Amsterdam, waar ze les kreeg van onder anderen Mirjam Oldenhove. In 2013 debuteerde zij als schrijfster met *Examendeal*. *Snitch* werd in 2019 genomineerd door de Jonge Jury; met *Fake Trip* won zij de Prijs van de Jonge Jury 2021.

IK BEN HET AL!

'Worden wat je wil' is het motto van de aanstaande Kinderboekenweek. WG Kunst richt voor de gelegenheid een tentoonstelling in rond het werk van Yvonne Jagtenberg met de tegendraadse titel **Ik ben het al!** Met behulp van een lijnenspel op de muren en verschillende doorkijkjes en perspectieven wordt in de tentoonstellingsruimte een speelse wereld gecreëerd. Daarin worden originele tekeningen getoond die het vrije en autonome karakter van Jagtenberg benadrukken. Ze won tweemaal achtereenvolgens het Gouden Penseel: in 2019 voor **Mijn wonderlijke oom** en in 2020 voor **Hup Herman!** Haar nieuwe boek **Ik ben Pippi niet!** (Gottmer, 3+), met in de hoofdrol een eigenwijs geitje, verschijnt op 8 september. De expositie **Ik ben het al!** is van 11 september tot en met zondag 7 november 2021 te zien bij WG Kunst in de Helmersbuurt in Amsterdam. wgkunst.nl

Penselen- regen

Op de foto Noëlle Smit die een Zilveren Penseel won voor de illustraties in **Vuilnisvarkens Job en Bob**.

Vlak voor de zomer werd de lange lijst met Zilveren Griffel- en Penseelwinnaars bekendgemaakt, die tijdens de Kinderboekenweek in de belangstelling zullen staan. Dat de lijst zo uitgebreid is, komt onder meer omdat sinds 2018 de Zilveren Penselen in verschillende categorieën worden toegekend. Dat doet meer recht aan het illustratie-talent dat Nederland rijk is en ook aan het grote aanbod van geïllustreerde prenten- en jeugdboeken dat in vertaling verschijnt. Wie Goud wint wordt bij de start van de Kinderboekenweek op 5 oktober bekendgemaakt. Vanaf 6 oktober zijn de originele prenten van de winnaars van de Zilveren Penselen én het Gouden Penseel te zien in het Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum in Den Haag. Om het vijftigjarig jubileum van de Griffels te vieren, ontwikkelde de CPNB samen met het museum daarnaast een interactieve installatie bij het thema van de Kinderboekenweek 'Worden wat je wil'. Daarin kunnen kinderen op speelse wijze ontdekken hoe ze de schrijver kunnen worden van een Griffelwinnend boek.

Kinderboekenweek.nl
Kinderboekenmuseum.nl

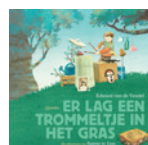
Bekroond met Zilver

De Zilveren Griffels en Penselen in de categorie nul tot en met zes jaar gaan dit jaar naar vier prentenboeken waaruit een grote fantasie spreekt.

In **Marta en ik** van het Duitse duo It's Raining Elephants schildert Marta een paar goudgele manen en twee sprekende ogen op de muur en voilà, daar stapt een leeuw de kamer in, die de verteller van het verhaal wordt (Boycott, Zilveren Penseel).

Aan alle spullen kleef een geschiedenis, laten Edward van de Vendel en Sanne te Loo zien in **Er lag een trommeltje in het gras**. Het trommeltje van hoofdperson Sebas speelt een rol nu én in de toekomst (Querido, Zilveren Griffel).

Vuilnisvarkens Job en Bob van Noëlle Smit en Tjibbe Veldkamp gaat over twee vuilnisvarkens die afval ophalen, in een vrolijk boek vol rijm en herhaling. Op de uitbundige prenten zie je uitpuilende vuilniszakken en een innemend vuilnisbakkenhondje (Gottmer, Zilveren Penseel).

Maar eerst ving ik een monster van Tjibbe Veldkamp en Kees de Boer is een boek vol jongensfantasie en woeste achtervolgingen. Leuk toeval: het is ook uitverkoren als Prentenboek van het Jaar 2022 (Lemniscaat, Zilveren Griffel).

Mini- editie Muizen huis

Tijdens de Week van Lezen en Schrijven organiseert BoekStart een bijzondere actie.

De BoekStartcoaches delen tijdens deze campagne-week boekjes uit aan jonge ouders op het consultatiebureau. Voor de gelegenheid is in samenwerking met uitgeverij Rubinstein een speciale editie gemaakt in de serie *Het Muizenhuis* van Karina Schaapman: *Dit is mijn huis*. Het boekje is bedoeld voor laagtaalvaardige ouders die een extra stimulans kunnen gebruiken om hun kindje voor te lezen en naar de Bibliotheek te gaan. De Week van Lezen en Schrijven vindt plaats van 6 tot en met 11 september 2021; de actie blijft doorlopen zolang de voorraad strekt. Met het programma BoekStart worden ouders gestimuleerd om al in het eerste levensjaar van hun kind met ze te praten, te zingen en ze voor te lezen. Het doel is om laaggeletterdheid zo vroeg mogelijk in de ontwikkeling te ondervangen. Er zijn momenteel op zo'n 240 consultatiebureaus in Nederland BoekStartcoaches actief. Zij spreken ouders aan, nodigen hen uit in de Bibliotheek en maken hen attent op het BoekStart-koffertje. [Boekstart.nl](https://boekstart.nl)

Mini- leporello's

Uitklapboekjes doen het goed bij kleine kinderen. De 'eerste leporello's' van Jacques en Lise zijn daarnaast bijzonder aantrekkelijk voor de voorlezer. In **Drakentocht** maken de woorden paard-prinses-draak-ridder-toren samen een middeleeuws tafereel, waarin ridders vechten met vork en mes en op hun schild de drakenberg afroetsen. In **De Rommelmarkt** zijn fiets-vaas-piano-kast-lamp terug te vinden in de kringloopwinkel. Genieten voor jong en oud (Pelckmans, 1+).

WINNAARS van de LEESPLUIM

Met **Kom mee Kees!** (Gottmer, 3+) stapt Loes Riphagen in de beleevingswereld van jonge kinderen. Kikker Kees is met zijn vader onderweg en ziet een wereld vol uitdagingen; papa ziet overal gevaren en wil vooral opschieten. 'De tekengrapjes, de warmte en spanning van het verhaal en de actie van Kees bieden talloze gespreksmogelijkheden met peuters en kleuters,' schrijft de Leespluim-jury (Leespluim juni).

In **Pak 'm bij zijn staart!** voorzag Jeska Verstegen 25 versjes van Paul Biegel (Gottmer, 3+) van paginagrote illustraties. 'Met een beetje voorbereiding en een expressieve voordracht kun je met jonge kinderen veel taalplezier beleven met de klanken, grappes en poëtische overpeinzingen in dit kleurrijke versjesprentenboek,' meent de jury. In de bijbehorende lesbrief staan lesideeën met tellen, bewegen, kijken en verbanden leggen (Leespluim juli).

Op de vogelgezichten in **Vogel Vliegop** van Julia Donaldson en Catherina Rayner (Gottmer, 3+) zijn veel emoties en gelaatsuitdrukkingen te herkennen: knorrigheid, afwijzing, vriendelijkheid, boosheid, schrik en angst. Een overtuigend prentenboek, vol inlevingsvermogen en geïllustreerd in prachtige kleuren, waar je met kinderen van verschillende leeftijden mee aan de slag kunt, prijst de jury (Leespluim augustus). sardes.nl

LEZEN OP DE PABO

Opleiden tot leesbevorderaar

“DE URGENTIE IS ER MEER DAN OOIIT

Tekst
Annemarie Terhell
Illustratie
Michelle Wagenaar

‘Lezen en literatuur zouden een vanzelfsprekend onderdeel moeten zijn van iedere pabo-opleiding,’ stelde Merel van Vroonhoven, voorzitter van de Raad van Toezicht van Stichting Lezen en zelf pabostudent, in het zomernummer van tijdschrift *Lezen*. Het leesonderwijs zou veel steviger verankerd moet worden, vindt zij. Opleidingsadviseur Stieneke Eising herkent het beeld van versnippering in het pabo-onderwijs dat Van Vroonhoven schetst. Zij coördineert het programma van de Bibliotheek op school waarin sinds schooljaar 2017-2018 subsidies worden verstrekt aan pabo’s die met de Openbare Bibliotheek een structurele samenwerking aangaan. Door het ontwikkelen van een gezamenlijk programma – waarin ten minste een activiteitenplan, een studiedag en een schrijversbezoek zijn opgenomen – moeten pabostudenten een steviger basis krijgen voor hun latere werk als leesbevorderaar. Dat is hard nodig, want nog lang niet elke student die de pabo verlaat, houdt van lezen.

Vlucht

Inmiddels hebben vijftien pabo’s een convenant gesloten met de Bibliotheek. De resultaten zijn positief, maar ook wisselend, vertelt Eising. ‘Op micro-niveau zijn er een aantal pabo’s waar het heel goed gaat en waar leesbevordering écht een vlucht krijgt. Dat heeft vooral te maken met individuele docenten en bibliothecarissen die elkaar gevonden hebben. Maar het grote plaatje beweegt trager dan nodig is.’ Dat beeld komt overeen met het onderzoeksrapport *Leesbevordering op de pabo* dat Marleen Kieft in 2020 schreef. In opdracht van Stichting Lezen verge-

Met de taalvaardigheid en het leesplezier van Nederlandse kinderen is het weinig rooskleurig gesteld, zo blijkt uit cijfers. Om jonge lezers weer te enthousiasmeren voor boeken is een sleutelrol weggelegd voor de pabo’s. Immers: dáár worden toekomstige leerkrachten voorbereid op hun taak als leesbevorderaar. Hoe pakken pabo-opleidingen deze rol op?

“ Het grote plaatje beweegt trager dan nodig is

leek zij de aandacht die leesbevordering in de curricula van de pabo's krijgt met de uitkomsten van een onderzoek uit 2014. Zij signaleerde dat de situatie in vijf jaar tijd weinig veranderd was en dat er veel variatie bestaat in de manier waarop pabodocenten invulling geven en accenten leggen.

Doorbraak

Een van de kwesties waar Eising herhaaldelijk tegenaan loopt met de Bibliotheek *op school* is het dichtgetimmerde curriculum. Pabo-opleidingen onderkennen het belang van leesbevordering wel, maar hebben zo veel onderwijsdoelen dat het moeilijk is om meer tijd vrij te maken. Om het leesonderwijs hoger te agenderen, is een lange adem nodig, ondervindt zij. 'Er gaat veel water door de zee voor je als Bibliotheek tot gemeenschappelijke acties komt.' Soms zijn er doorbraken. Zo heeft er, na drie jaar lobbyen, eindelijk op het hoogste niveau overleg plaatsgevonden tussen Hogeschool NHL Stenden en de Bibliotheek. 'Nu zijn we bezig om Stenden-breed een leesoffensief op te zetten en dat strategisch te verankeren.'

Geld

Voor Maaïke de Vries, docent taal en didactiek aan de pabo NHL Stenden Groningen, gaan die ontwikkelingen niet snel genoeg. 'Pabo's moeten gewoon keihard inzetten op dit urgente onderwerp,' vindt zij. 'We willen dat studenten die van de pabo afkomen goede leesbevorderaars zijn. Daarom zou veel concreter moeten worden beschreven hoeveel tijd je daaraan als docent en student moet besteden.' Samen met Anneke Tiddens, lees- en mediaconsulent van Bibliotheek in de Gemeente Midden-Groningen, stelde zij een ambitieus activiteitenplan op voor het komende schooljaar. 'We hebben ons de afgelopen jaren gericht op de propedeuse. Nu willen we ook de hogere leerjaren in het programma betrekken. Belangrijk is de continuïteit, dat er maandelijks een activiteit plaatsvindt rond boeken – voor iedereen.' Helaas is het nog niet gelukt om het programma financieel rond te breien. Geld is altijd een probleem, zegt De Vries. Tiddens: 'De politiek heeft wel de ambitie uitgesproken om het leesonderwijs te versterken, maar de middelen worden daarbij niet verstrekt. De urgentie is er meer dan ooit. Gek genoeg is er juist nu geen geld.'

Cultuuromslag

De Vries noemt nog een punt van zorg. Taaldocenten alléén kunnen de kar niet trekken; binnen de hele opleiding is een cultuuromslag nodig. Daarom wil zij samen met Tiddens het komende jaar vol inzetten op het motiveren en professionaliseren van collega-docenten. 'Helaas is mijn ervaring dat lang niet alle docenten zichzelf als rolmodel zien als het gaat om leesbevordering. Om hen op het goede spoor te zetten stuur ik regelmatig een mail met actuele boekentips rond. Daarnaast hebben we voor elk leergebied een boekenlijst gemaakt, die we gaan gebruiken als basis. De bedoeling is dat docenten daaruit ieder drie boeken gaan kiezen en lezen en daar ook echt mee aan de slag gaan tijdens de colleges.'

Bredere blik

Ook op de Hogeschool KPZ (voorheen Katholieke Pabo Zwolle) wordt hard gewerkt om het lezen in de hele onderwijsketen in te bedden. 'Wij zetten jeugdliteratuur voortdurend op de agenda. Het is een beweging waarin we ons managementteam meenemen,' vertelt Hugo van den Ende, docent taal en lezen. Samen met Wenckje Jongstra, die als onderzoeker werkzaam is bij het Kenniscentrum Hogeschool KPZ, pleit hij voor 'een bredere blik op taal'. Van den Ende: 'Daarmee bedoel ik dat wij het lezen willen inzetten als motor voor het (taal)onderwijs door gebruik te maken van rijke teksten die je nieuwsgierigheid opwekken, je verbeeldingskracht prikkelen en die je uitnodigen om verder te leren.' Om te zorgen voor een goed leesklimaat, moet je op verschillende fronten samenwerken, voegt Jongstra toe, 'met de mediatheek, met de directie, en – heel belangrijk – de collega's van andere vakgebieden: op onze hogeschool maken we steeds beter gebruik van elkaars expertise. Iedereen moet het belang ervan gaan inzien. Je dient te voorkomen dat jeugdliteratuur een afgeschermd vak blijft.'

Boekenmakelaar

Jongstra en Van den Ende hebben een methode uitgewerkt om op de basisschool te werken met kwalitatief hoogwaardige literatuur: 'Schurende en naburige teksten'. Tweedejaars op Hogeschool KPZ leren hoe ze leerlingen met elkaar in gesprek kunnen brengen met rijke teksten die over hetzelfde onderwerp gaan en elkaar aanvullen of tegenspreken. Het afgelopen jaar ontwikkelden zij op deze manier lesmateriaal rondom historisch redeneren. Van den Ende: 'De jeugdboeken van dit moment zijn ongehoorlijk goed en doordacht geschreven. Schrijvers verleiden hun lezers bewust tot nadenken. Ze hebben bronnen geraadpleegd, schrijven vaak humoristisch. Daar maken wij gebruik van.' Jongstra: 'Natuurlijk is het mooi dat wij lesmateriaal ontwikkelen, maar we leiden studenten ook op om dat zelf te doen. Zij moeten straks zelfstandig als leesbevorderaar kunnen opereren. Dat betekent: gesprekken voeren naar aanleiding van teksten, kennis hebben van jeugdliteratuur, weten hoe ze die kunnen inzetten bij andere vakken. Bovendien moeten ze welwillend zijn om zich te blijven professionaliseren.' Van den Ende: 'Je moet studenten eigenlijk meegeven: je bent een boekenmakelaar. En het wordt een saai beroep als je steeds hetzelfde huis verkoopt.' ●

De onderzoekspublicatie *Leesbevordering op de pabo* is gratis te downloaden op de website van Stichting Lezen. In de reeks brochures van de Bibliotheek *op school* verscheen *Lezen op de pabo. Praktijkervaringen van NHL Stenden en Bblionet*, deze is eveneens te vinden op lezen.nl.

WIE WINT GOUD?

Acht schrijvers maken kans op de Gouden Griffel, die aan de vooravond van de Kinderboekenweek wordt bekendgemaakt en uitgereikt. In de categorie zes tot en met negen jaar zijn dat Jowi Schmitz met **Beste broers** (Hoogland & Van Klaveren), een betoverend verhaal over twee eigennuttige broers die naar het platteland verhuizen; en Catharina Valckx met het geestige Tijger-lezen-boek **Die kleine is Don, de lange is Sjon** (Querido). In

de leeftijdsgroep daarboven, negen tot en met twaalf jaar, maakt Pieter Koolwijk kans op Goud met **Gozert** (Lemniscaat), een aangrijpend boek over een jongen met een kleurrijke fantasie en een volstrekt eigen leefwereld. Jan Paul Schutten won al eerder de Gouden Griffel en is nu genomineerd met **Wonderboom** in de categorie informatief (Lannoo). Een serieuze kanshebber is ook Ted van Lieshout, die werd genomineerd in de categorie poëzie met **De gemene moord op Muggemietje** (Leopold), een bijzonder geestig boek met verkreukelde bladzijden, bloedspetters en een moordpartij. Van Lieshout won in 2019 de Boekensleutel met de voorloper **Ze gaan er met je neus vandoor**, waarin hij eveneens een grafisch spel met letters en woorden speelt. kinderboekenweek.nl

HAIKU'S in de klas

De haiku is een compacte dichtvorm waarin toch een diepe beleving kan worden uitgedrukt. Het drieregelige schema heeft plek voor zeventien lettergrepen, precies genoeg voor een verrassende wending of tegenstelling.

Om kinderen te laten kennismaken met deze Japanse dichtvorm organiseert de JAL Foundation Japan de Wereld Kinderen Haiku Wedstrijd. Van 1 november 2021 tot en met 28 februari 2022 kunnen kinderen tot en met vijftien jaar een haiku met tekening insturen. Het thema van dit jaar is 'Steden'. In de Nederlandse jury nemen Joke van Leeuwen, Annemarie van Haeringen en Marian Poyck plaats. De winnaars ontvangen hun prijs tijdens de uitreiking in het Japanmuseum SieboldHuis; een internationale jury beslist welke inzendingen in het jaarboek worden opgenomen. Meedoen kan ook in klassenverband: de docent van de klas met de winnende haiku ontvangt een vrij te besteden bedrag van tweehonderdvijftig euro. haiku.nl

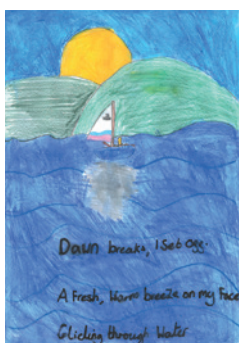

Foto Rebecca Smeets

VOORLEZEN MET DE POES OP SCHOOT

Mohammed Oulad Chaib (twaalf) van Obs De Schatkaart in Delft is Voorleeskampioen van Nederland. Tijdens de onlinefinale werd hij uit twaalf provinciale kampioenen verkozen tot winnaar.

'De finale was heel spannend. Voor mij was het de laatste van vijf wedstrijden. Al bij de eerste voorronde in Delft waren de andere kandidaten zo goed... Ik had echt niet verwacht dat ik zou winnen! In de volgende rondes werden ze alleen maar beter en beter. De Voorleeswedstrijd was dit jaar online, dat is wel minder spannend dan voorlezen voor een volle zaal, denk ik. Ik heb een zielig stukje voorgelezen uit **Blauwe plekken** van Anke de Vries. Ik had ge oefend met mijn gezin, en ook in mijn eentje, met de poes op schoot. Toen ik had gewonnen hebben de kinderen van mijn school een erehaag gemaakt. Ik mocht daar onderdoor lopen. En ik werd uitgenodigd om op bezoek te gaan bij de burgemeester! Als ik zelf lees, houd ik van spannende boeken en boeken die over voetbal gaan. Ik vind het leuk om te lezen over iemand die voetbalt bij een amateurclub en dan bij een profclub mag gaan spelen. Dan leef ik helemaal mee. Zelf speel ik ook bij een profclub, Excelsior. Ik droom ervan om later bij het Nederlands elftal te mogen spelen.'

denationalevoorleeswedstrijd.nl

HET MOOIE KINDERBOEKEN FEESTJE

.....

Helemaal in de sfeer van het Mooie Kinderboekenfestival, presenteert Stichting Kleine Lettertjes een digitaal feestpakket rond drie festivalboeken. Met video's over *Bob Popcorn*, *Prinses Arabella* en *de keukenprins* en *De man met de zeegroene ogen* komt de festivalsfeer helemaal tot leven – thuis, in de buitenschoolse opvang of de bibliotheek.

.....

Bob Popcorn heeft een nogal explosief karakter. Als hij te lang in de magnetron heeft gelegen, is hij loekwaad. Met emotiecorn, zelfgemaakte popcorn met extra veel chilipoeder, voel je jezelf ook een opgewonden standje. Hoe verbeeld je vervolgens wat er in jouw hoofd leeft? Je tekent samen met een vriend een binnen-stebuiten-portret, net als tekenaar Martijn van der Linden deed in het gelijknamige boek dat hij maakte samen met Maranke Rinck.

Festivalsferen

Het uitgangspunt van het Mooie Kinderboekenfestival is om kinderen nieuwsgierig te maken naar boeken door ze te enthousiasmeren met activiteiten. Het festival beleefde dit jaar twee succesvolle edities in achtereen-

volgens 's-Hertogenbosch en Amsterdam. Zonde om al het festivalmateriaal terug in de kast te stoppen, vonden initiatiefnemers Carlijn van Ravenstein, Ezra Homan en Maartje Bolt. Om meer kinderen van de boeken en de festivalsfeer te laten genieten, ontwikkelden zij het workshoppakket Het Mooie Kinderboekenfeestje. Daarmee kunnen intermediairs, zoals activiteitenbegeleiders, gastouders, pedagogisch medewerkers in de buitenschoolse opvang, bibliotheekmedewerkers en vrijwilligers van de buurtspeeltuin zelf een feestje organiseren rond de festivalboeken.

Kunstige flessenpost

Het pakket bestaat uit een uitgebreide handleiding, een draaiboek en twee video's. In de instructievideo wordt de

begeleider stap voor stap meegenomen in de wereld van het boek. Er worden voorleestips gegeven, ideeën voor het aankleden van de workshopruimte, en er wordt uitgelegd welke materialen je nodig hebt om bijvoorbeeld een kunstige flessenpost te maken uit *De man met de zeegroene ogen* van Koos Meinderts en Sanne te Loo, of een groentesnoepketting, die ook prinses Arabella uit *Prinses Arabella en de keukenprins* van Mylo Freeman heerlijk zou vinden. Ook voor de kinderen is er een video, waarin twee kinderreporters de schrijvers en tekenaars van de boeken interviewen en met hen in gesprek gaan. Intermediairs kunnen een Mooi Kinderboekenfeestje aanvragen via feestje@kleinelettertjes.com.

Foto's Chris van Houts

RONDREIS IN HET MUSEUM

Een treffen met
je fictieve soulmate

OP ZOEK NAAR JE BOEKENDUBBELGANGER

In het vernieuwde Museum van de Geest (Haarlem) kunnen kinderen en jongeren op ontdekkingstocht naar de veelzijdigheid van de menselijke geest. Via reflectieve vragen kunnen ze hun eigen gebruiksaanwijzing maken die hen leidt naar hun boekendubbelganger: een papieren vriend die hen helpt inzicht in zichzelf en de ander te verkrijgen. Adjunct-museumdirecteur Jessica Belles en schrijver, illustrator en creatief brein Barbara Tammes vertellen over de totstandkoming van de multimediale tour.

Tekst
Mirjam
Noorduijn
Illustraties
Barbara
Tammes

‘Dat die er is gekomen, komt door een gelukkige samenloop van omstandigheden’, begint Belles. ‘Toen het museum zo’n tweeën-half jaar geleden in verbouwing ging, hadden wij de vurige wens om bij de herinrichting ook een volwaardig parcours voor kinderen op te nemen; dat hadden we niet in Het Dolhuys, zoals het museum eerder bekendstond. Maar hoe de route vorm moest krijgen, wisten we nog niet. Toevallig kwam rond die tijd Agnes Vogt langs, medewerker van het Nederlands Letterenfonds, om te peilen of wij samen iets rond het thema bibliotherapie konden opzetten. Ze vertelde heel enthousiast over het belang van lezen voor de mentale gezondheid van kinderen, en ‘Lees je beter’, een online zoekregister voor kinder- en jeugdboeken, bedoeld om je te kunnen inleven in een ziek kind. Ik dacht direct, hier zit

iets moois in voor ons museum. Dat heb je soms, zo’n moment dat je in slow motion ineens dat gezochte puzzelstukje op zijn plaats ziet vallen. Wat ik vervolgens wel belangrijk vond: de tour moest niet een therapeutisch karakter krijgen; we zijn een museum, we willen de bezoekers op een positieve manier prikkelen nieuwsgierig te zijn naar wat er in hun eigen hoofd en dat van de ander allemaal wel niet kan gebeuren. [lachend] En toen kwam Barbara...’

Een fictieve soulmate doet je anders lezen

‘Wij kenden elkaar nog niet, hoor,’ verduidelijkt Tammes. ‘Irene Smit, de creative director van *Flow Magazine*, mediapartner van het Museum van de Geest, heeft ons bij elkaar gebracht. Voor het tijdschrift had ik ooit “een gebruiksaanwijzing voor jezelf” geschreven en getekend, vanuit de gedachte: van een tosti-ijzer tot een krultang, voor alles hebben we een gebruiksaanwijzing, maar niet voor onszelf. Vervolgens heb ik vragen bedacht die je jezelf kunt stellen. De mogelijke antwoorden laten je nadenken over wie je bent, hoe anderen je zien, en hoe jij wilt dat ze met je omgaan. Dit idee vond Jessica een mooi vertrekpunt voor de kinderrondleiding. Daarbij vroeg ze mij of ik hierin kinder- en jeugdboeken kon verwerken. Ik moest toen onmiddellijk denken aan wat iemand ooit tegen mij zei: dat ik in mijn onverschrokkenheid op Ronja de roversdochter

leek, uit het gelijknamige boek van Astrid Lindgren, en dat ik het verhaal daarna met een hele andere blik ben gaan lezen omdat ik dacht, dit gaat over mij, over mijn dromen, mijn zorgen, mijn geestkracht. Zo ontstond al snel het idee van een persoonlijke vragenroute die je niet alleen het museum doorhelpt, maar die je ook naar je papieren vriend gidst, een fictieve soulmate, iemand die net zo grappig is als jij, of onzeker, of eigenwijs...

Tammes bedacht vervolgens vijf hoofdvragen: welke dromen koester je, waar ben je bang voor, waarover maak je je zorgen, wat geeft je energie, en welke karaktereigenschap hoop je nooit te verliezen. Daarbij passen verschillende boekendubbelganger-types. 'Ieder mens heeft uiteindelijk meerdere kanten in zich,' licht Tammes haar werkwijze toe. 'Zo is er voor iedereen een luchtig boek te verzinnen, een verhaal, een personage waar je blijmoedig van wordt, maar ook een zwaarder boek, waarin je juist je zorgen herkent. Voor kinderen en jongeren kunnen dat onderwerpen als pesten zijn, angst voor oorlog, of ouders die gaan scheiden.' Belles: 'Die hoofdvragen zijn ingebed in een multimediale tour: Willem de Bruin van het voormalige rapduo The Opposites leidt je rond aan de hand van zijn eigen ervaringen met de keerzijde van roem en de crisis waarin hij toen is beland. Ondertussen stelt hij vragen bij kunstwerken die gelinkt zijn aan die in de gebruiksaanwijzing. Hij neemt je als het ware bij de hand in je persoonlijke ontdekkingstocht. En met de antwoorden die je geeft en in het *device* invoert, kom je dan uit bij je boekendubbelganger.'

De literatuur dichterbij brengen én mentaal welzijn bevorderen

'We zijn in onze vraagstelling overigens niet kinderachtig geweest,' wil Tammes nog zeggen. 'Dat past niet bij het museum; dat past niet bij het onderwerp. Dus toen we gingen nadenken over een vergelijkbare route voor jongeren – de groep van dertien tot en met achttien – merkten we dan ook al snel dat we de hoofdvragen van de kinderroute konden handhaven. Alleen het "waar krijg je energie van?" hebben we veranderd in de vraag: wat zou je willen veranderen? Die past natuurlijk wel heel goed bij de overgang van jeugd naar volwassenheid en het coming-of-age-genre. Bij iedere hoofdvraag heb ik tien subvragen verzonden. Samen met Agnes en enkele

externe adviseurs van het Letterenfonds hebben we ten slotte vijftig kinder- en vijftig jeugdboeken met aansprekende karakters geselecteerd. Sommige titels moesten er sowieso in: de Querido Glow-reeks bijvoorbeeld, met hoofdpersonen uit het hele queer-spectrum. En *Freak de kanjer* van Rodman Philbrick over een vriendschap tussen twee jongens die afwijken van de norm, of *Zonder titel* van Erna Sassen over de troost van kunst.'

Dit gaat over mij, over mijn dromen, mijn zorgen, mijn geestkracht

Belles: 'Na de heropening van het museum vorig najaar zijn we door corona maar kort open geweest, maar de route werkt, zo bleek. Al na een week kregen we de eerste positieve reactie. Een moeder vertelde ons dat haar zoontje haar na het museumbezoek had gevraagd het boekendubbelgangers-boek direct aan te schaffen. "Dit heeft hij nog nooit gedaan," zei ze, "Nog nooit eerder zei hij: dit boek wil ik lezen en wil je het voor mij kopen?" Daar doen we het voor: de zoektocht naar de boekendubbelganger maakt kinderen kennelijk nieuwsgierig naar het boek, én naar zichzelf. Indirect kunnen we bijdragen aan hun mentaal welzijn, wat belangrijker is dan ooit.' Tammes bevestigt dit: 'Op een veilige, lichte manier werkt een boek als een papieren spiegel. Het mooie van een fictief karakter is dat het het leven voorleeft; verhalen kunnen echt iets voor je oplossen. En andersom, de boekendubbelgangers brengen de literatuur dichterbij.'

Belles: 'We zouden leerkrachten graag helpen om literatuur zo in hun les te gebruiken; we denken daarom na over een aanvullend lesprogramma. Maar zover is het nog niet. Voorlopig zijn we al blij als we een rimpel in de vijver van het leesonderwijs kunnen veroorzaken.'

museumvandegeest.nl

Bibliotherapie

Dat fictie helend kan werken is al eeuwenlang bekend. Maar sinds *The School of Life* in 2008 met bibliotherapie begon, en in 2013 *The Novel Cure* van de Britse Ella Berthoud en Susan Elderkin verscheen, met daarin 356 romans om je bij tal van (vooral psychische) aandoeningen te helpen, is bibliotherapie weer vol in de belangstelling. Zo verscheen in 2013 in Nederland *De boekenapotheek* (uitgeverij Podium), een Nederlandse bewerking door Maarten Delsing van *The Novel Cure*, en kent Nederland sinds 2011 de Culturele Apotheek (cultureleapotheek.nl) die onder andere leestips op recept verzorgt voor volwassenen en kinderen. In 2017 werd *Lees je beter* gelanceerd, een online zoekregister voor iedereen die zich middels kinder- en jeugdboeken wil kunnen inleven in een ziek kind. *Leesje-beter.nl* is een idee van schrijver-illustrator Ted van Lieshout en kinderneuroloog Irina Snoeck, en werd mede dankzij het Nederlands Letterenfonds en Stichting Lezen mogelijk gemaakt.

LEZERSGERICHT
literatuur
onderwijs

In navolging van de website pratenoverromanfragmenten.nl, bedoeld voor lezersgericht literatuuronderwijs in de bovenbouw van havo en vwo, is er nu een vergelijkbare site voor leerlingen uit het vmbo en de onderbouw van havo en vwo.

Net als bij pratenoverromanfragmenten.nl is het doel van pratenoverfictiefragmenten.nl om aan de hand van passages uit boeken de leesmotivatie middels open, verdiepende klassengesprekken te bevorderen. De tekststukjes zijn afkomstig uit recente jeugd- en adolescentenromans, zoals *Bizar* van Sjoerd Kuiper, *Code Kattenkruid* van Jacques Vriens en *Quotum* van Marloes Morshuis. Per fragment is er een werkblad met gerichte vragen om de leerlingengesprekken op gang te helpen. Bij 'Lessuggesties' staat in welke klassen de leesfragmenten kunnen worden ingezet. Daarnaast biedt de site een themalijst, om de literatuurlessen te laten aansluiten bij de actualiteit. Al het lesmateriaal is gratis en direct bruikbaar. Een docentenwerkgroep houdt de website bij. Stichting Lezen faciliteert de werkgroepbijeenkomsten en ondersteunt de site ook financieel, samen met Stichting De Versterking.

pratenoverfictiefragmenten.nl

ZILVEREN
GRIFFELS
12-15

Elf titels zijn bekroond met een Zilveren Griffel. De onderscheidingen in de categorie twaalf tot en met vijftien jaar zijn voor *Twee fonkelrode sterren in de blinkend witte sneeuw* van de Italiaanse Davide Morosinotto (vertaling Pieter van der Drift & Manon Smits, Baeckens Books) en *Hele verhalen voor een halve soldaat* van Benny Lindelauf (ill. Ludwig Volbeda, Querido). Morosinotto's boek vertelt vanuit het wisselende dagboekperspectief van een twaalfjarige tweeling over de gruwelen van de Tweede Wereldoorlog tijdens de slag om Leningrad; 'knalharde literatuur' volgens de Griffeljury. Lindelaufs boek is een fantasievolle raamver telling over de overlevingskracht van vertelkunst. De jury: 'Het boek maakt de zinloosheid, trivialiteit en wreedheid van oorlog voelbaar, maar tegelijkertijd is het vol van liefde, troost en hoop.' De Gouden Griffel wordt uitgereikt aan de vooravond van de Kinderboekenweek (6 t/m 17 oktober).

LEZEN EN KIJKEN
Jongen ontmoet jongen...

Deel een van de internationaal succesvolle vijfdelige graphic-novellereeks *Heartstopper* van de Britse Alice Oseman (1994) is nu ook in een Nederlandse vertaling verkrijgbaar. In *Nick en Charlie ontmoeten elkaar* draait het om Charlie, een onevenwichtige jongen die onder druk van sociale media uit de kast komt, en Nick, een aantrekkelijke rugbyspeler die dezelfde Britse 'grammar school' bezoekt als Charlie en in alles het tegenovergestelde van hem lijkt te zijn. Als de jongens toevallig naast elkaar in de klas komen te zitten, valt Charlie als een blok voor Nick, ondanks dat hij vermoedt dat de gevoelens niet wederzijds zullen zijn. Nick op zijn beurt merkt dat hij steeds meer op Charlie gesteld raakt. In deel twee *Nick en Charlie zijn*

Heartstopper,
Alice Oseman,
vertaling Niels van Eekelen.
Van Goor, € 15,- (13+)

beste vrienden en deel drie *Nick en Charlie worden verliefd* (vertalingen verschijnen oktober 2021 en januari 2022) stevenen de jongens aarzelend af op een romance. Maar komt die uiteindelijk ook echt tot bloei? En zo ja, betekent dit dan een definitieve bevestiging van hun homoseksualiteit?

Leuk weetje: deze lichtvoetige boekenserie over het leven en de liefde en alle verrassingen die daarbij horen, begon ooit als 'webcomic' op de sociale netwerksites Tumblr en Tapas. Het succes dat Oseman hiermee had, resulteerde in haar YA-debuut *Solitaire* (2014), volgens *The Times* 'The Catcher in the Rye for the digital age'. Oseman schreef ook het script voor de op *Heartstopper* gebaseerde Netflix-serie die in 2022 te zien zal zijn: voor fans van *Love, Simon* van Becky Albertalli (Blossom Books), en *Wie is nou normaal* van Lisa Williamson (Lemniscaat).

Filmrelease van **DUNE** dé sciencefictionklassieker

16 september is de langverwachte bioscooprelease van *Dune*, een bewerking van de gelijknamige sf-klassieker van Frank Herbert (1920-1986), in het Nederlands vertaald als *Duin*.

De dystopie dateert al uit 1965, maar de met de Nebula- en Hugo Award bekroonde roman, een kruising tussen een politiek geladen ecothriller en episch ruimte-avontuur, is blijvend actueel. Motor van het verhaal over de tot heldendaden voorbestemde Paul Atreides is de ruimtestrijd tussen twee voorname families over de woestijnplaneet Arrakis, waar een kostbare, geestverruimende en levensverlengende grondstof wordt gewonnen. Centraal staat de filosofische vraag wat er gebeurt als er een charismatische leider opstaat die door iedereen willoos wordt gevolgd. Daarnaast brengt Herbert een milieubewuste (klimaat) boodschap over: als we niet zuinig zijn op onze grondstoffen, zijn de gevolgen niet te overzien. *'The highest function*

of ecology is understanding consequences,' aldus een van de personages. Regisseur van de film is Dennis Villeneuve, bij het grote publiek bekend van *Arrival* (2016) en *Blade Runner 2049* (2017). Hoofdrollen worden onder anderen vertolkt door acteertalent Timothée Chalamet (*Call Me By Your Name*, 2018; *Beautiful Boy*, 2018) en *Mission Impossible*-actrice Rebecca Fergusson. Het is de tweede keer dat *Dune* is verfilmd. De eerste keer was in 1984 onder regie van David Lynch.

Duin,
Frank Herbert,
vertaling Mieke Groot,
Volt, € 29,99

**nieuw
boek van
LIDA
DIJKSTRA**

Schaduw van Toet,
Lida Dijkstra &
Djenné Fila (ill.).
Luitingh Sijthoff,
€ 18,99 (12+)

Lida Dijkstra weet als geen ander klassieke vertellingen vanuit een nieuw perspectief te bekijken en er een eigen invulling aan te geven zonder het origineel geweld aan te doen. Zo schreef ze **De ring van koning Salomo** (ill. Martijn van der Linden, Luitingh-Sijthoff) en het op de Griekse mythe van Theseus en de Minotaurus geïnspireerde **Het beest met de kracht van tien paarden** (ill. Djenné Fila, Luitingh-Sijthoff, 12+). Beide boeken zijn spannende verhalen en geprezen om hun pakkende eigentijdse stijl en humor. Eind september verschijnt **Schaduw van Toet**. Dit verhaal gaat over Anche(senamon) die opgroeit in het oude Egypte, aan het hof van haar vader farao Achnaton. Aan luxe is geen gebrek. Toch is haar leven niet gemakkelijk: haar familie wordt gedreven door machtsnongier en haar vader is niet geliefd bij het volk. Als Anches zwakke halfbroertje Toetanchamon wordt geboren – de toekomstige farao van Egypte – werpt ze zich op als zijn hoeder en leert hem overleven. Zelf leeft Anche als een schaduw aan zijn zij. Tot het noodlot toeslaat en ze groot gevaar loopt.

BESTE BOEK VOOR JONGEREN

Juryvoorzitters
aan het woord

BESTE
BOEK VOOR
JONGEREN
2021

TUSSEN

Het Beste Boek voor Jongeren wil de aandacht vestigen op kwalitatieve boeken die aansluiten bij de belevingswereld van jongeren. Een vakjury stelt de shortlist samen van vijf oorspronkelijk Nederlandstalige en vijf vertaalde titels. In beide categorieën kiest een jongerenjury uiteindelijk de winnaar. In aanloop naar de bekendmaking spreekt tijdschrift *Lezen* met Marjolein Hordijk, programmamaker bibliotheek Gelderland Zuid en voorzitter van de vakjury; en met Bruno Beeke, leerling van klas vijf van het Barlaeus Gymnasium in Amsterdam en voorzitter van de jongerenjury.

Tekst
Eva Gerrits

‘Vanaf december tot en met het bekendmaken van de shortlist in april, heeft mijn sociale leven de afgelopen drie jaar op een laag pitje gestaan,’ vertelt Marjolein Hordijk, die deze editie haar juryvoorzitterschap afsluit. ‘Steeds raak ik weer aangenaam verrast door de grote diversiteit in het aanbod. Alleen dat al maakt het waard zoveel te lezen. De echt goeie titels drijven vanzelf boven, maar soms is het even knokken voor er een op de lijst komt. Wat dan de doorslag geeft: dat het iets anders brengt dan de andere titels. Dé jongere bestaat niet en we streven naar een shortlist met voor iedereen een boek.’

Wat viel de vakjury op?

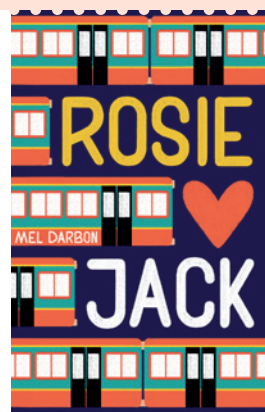
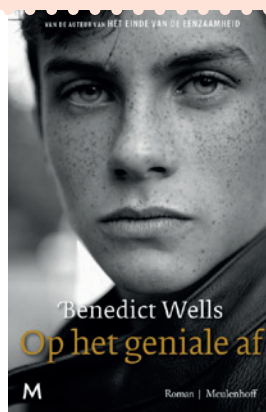
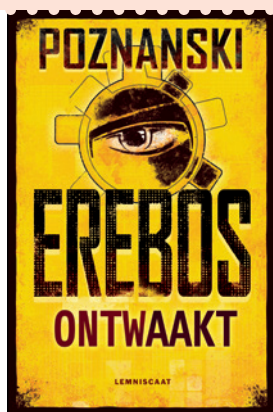
‘Diversiteit is een steeds duidelijkere rol gaan spelen. Wat dit jaar ook opviel, is dat de ingestuurde titels óf dicht bij de leeftijdsbovengrens zaten, óf bij de ondergrens. Ertussenin zat weinig; uitgevers lijken zelf zoekende naar welke van hun boeken de overgang markeren tussen jeugd- en volwassenenliteratuur. Thematisch gezien ging het vaak over een ontwikkeling: wie ben je, hoe verhoud je je tot de wereld, wat is de invloed van de wereld op jou? Een beproefd young-adultthema, dat het afgelopen jaar nog sterker was vertegenwoordigd. En de roadtrip – haast uit het niets komt die ineens vaak voor.

Elk vakjurylid heeft een eigen expertise: een boekhandelaar, een docent Nederlands, een recensent, een onderzoeker, een oud-kinderboekenhandelaar die trainingen geeft binnen het onderwijs – iedereen haalt vaak iets anders uit een boek. Zo kom je tot een afgewogen lijst. Wat mij betreft moet een boek vooral iets met je dóén: het moet vragen oproepen of een gevoel, zoals blijdschap, verontrusting, iets anders. En het moet uitnodigen tot een gesprek, zodat het ook goed in de klas kan worden gebruikt.’

Waarin onderscheiden zich de geselecteerde titels?

‘*Confrontaties* van Simone Atangana Bekono is een ijzersterk verhaal over racisme, iets wat veel jongeren bezighoudt,’ aldus Marjolein. Vaak wordt er in boeken tegen opgestaan, hier ondergaat de hoofdpersoon het, maar het knaagt. Met alle gevolgen van dien.’ Bruno Beeke, die zich als voorzitter van de jongerenjury aan het voorbereiden is op het eindberaad: ‘Het is heel aangrijpend. En literair: je voelt steeds de lagen die in het verhaal zitten.’ *Stro vuur* van Gerwin van der Werf is volgens Marjolein te lezen als ‘een grappige roadtrip in een barrel van een auto. Gaandeweg blijkt het leven van de hoofdpersoon net zo zeer uiteen te vallen en wordt het eerder een zielen-tocht dan een avontuur. *Bart* van Ap Dijksterhuis,’ vervolgt ze, ‘gaat over een intelligente, creatieve jongen die ogenschijnlijk de hele wereld aan kan, maar die een depressie voor zich houdt.’ Het open einde spreekt Bruno aan: ‘Dan kun je meer voor jezelf bepalen.’ *Auxiliary* van Dieuwertje Heuvelings biedt een inkijkje in de muziekwereld – de hiphopscene. Het gaat over roem en isolatie, en wat er gebeurt als een artiest per ongeluk publiekelijk een hele groep beledigt. Er zit een hele vette playlist bij

VERSTAND

– een totaalpakket, omschrijft Marjolein het. Bruno vindt het ‘interessant en leuk omdat het een wereld is die je vooral van de buitenkant kent. Het is knap geschreven voor een debuut, dat maakt benieuwd naar meer.’

De jongen die in *Confetti Regen* van Splinter Chabot ondanks zijn liefdevolle nest in zichzelf verdwaald raakt en toch de mist weer ziet opklaren, is volgens Marjolein een queer hoofdpersonage om van te houden.

En in de categorie vertaald?

Een historische verhalenverteller pur sang, zo noemt Marjolein Ruta Sepetys met *Stilte heeft een eigen stem*. ‘Spanje onder de Franco-dictatuur is een zwaar onderwerp en voor veel jongeren onbekend,’ vertelt Bruno. ‘Maar het laat juist de kracht van mensen zien, hoe je onder zware omstandigheden nog steeds schoonheid kunt vinden. Het einde is sprookjesachtig, wat ik eerst raar vond, maar nu ik er weer over nadenk, voegt het ironie toe, wat het wel passend maakt.’

Erebos ontwaakt, het zelfstandig te lezen vervolg op het spannende *Erebos*, gaat over dezelfde game in geëvolueerde versie: het verleidt en gijzelt je, en kan je vernietigen. ‘Retespannend,’ volgens Marjolein, ‘en het zet je aan het denken over deze Big Brother-achtige digitale wereld. Geschikt voor jongens.’ En, vult Bruno aan, ‘door de spanning ook voor wie misschien minder van lezen houdt’. Ook Benedict Wells beschrijft in *Op het geniale af* een roadtrip en tematiseert in hoeverre afkomst het verloop van je leven bepaalt. Bruno: ‘Fijn dat het een keer niet per se happy was. Nadat ik het uit had, heb ik er nog veel aan gedacht.’ *Rosie ♥ Jack* is volgens Marjolein dan weer een feelgood-roadtrip, van een meisje met het syndroom van Down, dat in haar eentje op zoek gaat naar haar vriendje. ‘Rosies blik van binnenuit, hoe moeilijk de wereld is als ze haar

veilige omgeving verlaat, is erg goed getroffen.’

De ballade van slangen en zangvogels tot slot, de zelfstandige prequel op *De Hongerspelen*-reeks, over een hoofdpersonage van wie je je kunt afvragen of hij inherent slecht is, of door omstandigheden zo geworden, is een verontrustende pageturner, volgens Marjolein, ‘maar tegelijk wil je op de rem, want uit is uit.’ Beeke: ‘Het voelde als drie boeken in één.’

Wat is jullie rol in het eindoordeel?

Marjolein: ‘Wat het winnende boek moet worden, daar gaat – terecht – de jongerenjury over. In de slotvergadering zit ik erbij om door het stellen van vragen de discussie vlot te trekken, mocht die even vastlopen. [Lacht] In het ideale geval leun ik dus achterover.’ Bruno: ‘Mijn mening als voorzitter van de jongerenjury telt niet meer dan die van de anderen. Ik kan wel vragen stellen als aftrap of om te sturen als we afdwalen, zoals hoe divers, herkenbaar of toegankelijk iets is voor jongeren. Het zijn heel verschillende boeken en door diezelfde criteria te gebruiken, voorkom je dat je te veel appels met peren gaat vergelijken. Onze interpretaties zullen van elkaar verschillen en dat is goed voor een weloverwogen oordeel. Het is uiteindelijk de uitdaging om het beste boek aan te wijzen voor deze prijs en

daarvoor moet je ook argumenten betrekken buiten je mening. De prijs is bedoeld voor boeken die een brug vormen tussen jongeren- en volwassenenliteratuur. Daarnaast moet het wat mij betreft niet alleen interessant zijn als je al erg van lezen houdt, maar het moet juist ook jongeren ertoe kunnen aanzetten (meer) te gaan lezen.’ ‘Je kunt alles verstandelijk beredeneren, maar krijg je dan ook de juiste uitslag?’ vult Marjolein aan. ‘Wat zegt je gevoel? Vind de juiste balans tussen hoofd en hart – dan heb je de winnaar.’ ●

EN

GEVOEL

“
De
roadtrip
- uit het
niets
komt die
ineens
vaak voor

GRAPHIC NOVEL

Interview
Aimée de Jongh

Nachten van STOF dagen van ZAND

Een klimaatramp die zich voltrok in de Verenigde Staten, inspireerde **Aimée de Jongh** tot het maken van de (fictieve) documentaire graphic novel *Dagen van zand*. Het beleefde drie weken na verschijning al een tweede druk. Binnenkort verschijnt een nieuw beeldverhaal van haar hand in *3PAK*, het geschenk van de Boekenweek van Jongeren.

sfeer was hetzelfde als op die *Dust Bowl*-foto: hetzelfde verhaal, dezelfde tijd. Ik dacht: dit is te gek! Ik had gelijk de *hook* voor een verhaal. Als ik een fotograaf in het landschap neerzet, dan kun je samen met hem alles ondergaan.'

Klimaatramp

Soms moeten ideeën een tijdje rijpen, legt ze uit in haar huiskamer in Rotterdam. Ze vertelt hoe ze geïntrigeerd raakte door de *Dust Bowl* rond Oklahoma, waar zich door al te intensieve landbouw en een lange periode van droogte een klimaatramp voltrok in de jaren dertig van de vorige eeuw. Verwoestende zandstormen teisterden de vlakke, huizen werden bedolven onder het zand. De bewoners vertrokken massaal naar het westen om in Californië hun geluk te beproeven. Het was een bijna apocalyptische periode die werd vastgelegd door fotografen in dienst van de Farm Security Administration (FSA). Het fotoprogramma, dat was bedoeld om de armoede op het platteland te bestrijden door te laten zien wat daar speelde, werd een mijlpaal voor de documentairefotografie.

Kracht en wanhoop

Wat raakt haar zo in de iconische foto's van Evans? 'Die portretten zijn zo indringend. Het zijn arme boeren met van die grote handen, heel gespierd, met afhangende schouders. Je ziet de radeloosheid in hun ogen: de oogst was mislukt, ze hadden geen geld, geen eten, geen water. De combinatie van kracht en wanhoop zie je terug in hun lichaamshouding.' Op zoek naar tekenen van die tijd, vroeg De Jongh een reissubsidie aan en vertrok ze naar Oklahoma City. Per auto trok ze naar het westen, in het spoor van de FSA-fotografen. 'Het ziet er nog best hetzelfde uit als toen,' vertelt ze. 'Eén grote woestijn: heel droog en leeg. Er zijn veel *tumble weeds*, van die graspollen die zomaar over je auto springen. Onderweg zagen we allerlei dieren, zoals de gaffelbok. Dat is een van de

Dat Aimée de Jongh op het idee kwam om de zandstormen uit de *Dust Bowl* te vangen in een beeldboek, was een optelsom van toevalligheden. Allereerst viel haar oog op een onheilspellende foto uit Colorado, genomen rond 1936, van een desolaat landschap met op de achtergrond een pikzwarte lucht vol gruis. Bij toeval belandde ze enige tijd later in het Centre Pompidou in Parijs tussen de foto's van Walker Evans, die in de jaren dertig de boerenbevolking op het Amerikaanse platteland heeft vastgelegd. 'De

Tekst en foto's
Annemarie Terhell
Illustraties
Aimée de Jongh

snelste zoogdieren op aarde, hij leeft alleen in Oklahoma en de Great Plains. Die moest in het boek, zoals kun je niet verzinnen.'

Worstelingen met beeld

Tijdens haar reis sprak ze met allerlei mensen over de *Dust Bowl*. 'Het was moeilijk om ooggetuigen te vinden, maar ik had het geluk dat ik een documentairemaakster ontmoette, die veel interviews had gedaan met mensen uit die regio. Ik mocht al het ruwe materiaal dat zij nog had, bekijken. Dat was fantastisch.'

Zo kreeg haar verhaal van de jonge fotograaf John Clark, die in opdracht van de overheid naar het westen wordt gestuurd en daar veel ellende, maar ook zichzelf tegenkomt, steeds meer vorm. Clark doet verslag van het leven van de boerenfamilies en worstelt daarbij met de grenzen van zijn fotografische kunnen. Lukt het hem om de intensiteit van de zandstormen te vangen met zo weinig licht? Is hij wel een echte fotograaf als hij zoveel regisseert? De Jongh: 'Die vraag begint al voorin het boek, als hij een foto van zijn eigen vader te zien krijgt. Die poseert daarop met een glimlach en dat frustreert Clark. Een foto kan een deel van de waarheid laten zien, maar laat ook heel veel weg, beseft hij.'

Emoties

Zo werd *Dagen van zand* een onderzoek naar beeld en beeldvorming in allerlei facetten. Elk hoofdstuk begint met een foto uit het FSA-archief, daarna zoomen de tekeningen in op de omgeving: wegspringende konijnen, lange rijen voor de gaarkeukens in New York, zandheuvelds en prikkeldraad in de woestijn. De Jongh tekent fotografisch, met veel oog voor compositie en sfeer. 'Feitelijk doe je dat altijd bij strips. Je vertelt een verhaal via verschillende plaatjes, er zit beweging in. Bij iedere nieuwe scène bedenk je: hoe ga ik deze persoon filmen, in welke hoek ga ik staan, hoeveel afstand neem ik?'

Signeersessies

Boven op haar werkkamer laat De Jongh zien hoe ze werkt. 'Ik begin met het schetsen van heel kleine plaatjes van de paginaopzet van het boek. Daarna ontstaat het verhaal al tekenend.' Het tekenwerk doet ze op de computer. Laag voor laag bouwt ze haar beeld op in Photoshop. 'Het zand en de stormen moesten diepte krijgen. Het duurde heel lang voor ik dat voor elkaar kreeg. Ik werk digitaal, maar eigenlijk is het nog steeds handwerk. Ik gebruik de kennis die ik heb van het schilderen en tekenen.' Drie jaar lang werkte ze aan het boek. Dat kon alleen omdat ze een uitgever in Brussel vond en het boek in verschillende talen tegelijk verscheen. 'De voorschotten in Frankrijk zijn veel ruimer. In het Franse taalgebied zijn strips goed voor veertig procent van de boekomzet. Het genre is daar echt groot. Toen het boek was verschenen, ben ik maandenlang elk weekend op signeersessie geweest in België en Frankrijk.'

Symboliek

Binnenkort verschijnt er ook een beeldverhaal van haar hand in *3PAK*, het geschenk van de Boekenweek van Jongeren. 'Vroeg donker' is een ingetogen verhaal in zwart-wit over twee zestienjarigen die een boswandeling maken. Onderweg blijkt dat een van hen per ongeluk een naaktfilmpje van zichzelf heeft rondgestuurd en nu al maanden thuiszit, bang om weer naar school te gaan. 'Toen ik deze opdracht kreeg, dacht ik: het gevaar van strips is dat jongeren aan de *Donald Duck* denken en verzuchten: o, dat is kinderachtig. Daarom heb ik bewust gekozen voor een verhaal dat de diepte in gaat, om te laten zien wat je allemaal in een graphic novel kunt doen. Er zit heel veel symboliek in dit verhaal. Tijdens de scholenbezoeken gaan we het daarover hebben. Ik ben heel benieuwd hoe het zal gaan. Of jongeren dat eruit halen, en wat ze van het verhaal vinden.' ●

Aimée de Jongh (Waalwijk, 1988) studeerde Animatie aan de Willem de Kooning Academie en vestigde zich na haar afstuderen als freelance illustrator. Ze deed allerhande teken- en animatieopdrachten voor bedrijven, kranten, tijdschriften en educatieve uitgeverij. Van 2011 tot 2017 publiceerde ze dagelijks de strip *Snippers* in dagblad *Metro*; in 2014 debuteerde ze als graphic novelist met *De terugkeer van de wesp*, het verhaal van een jonge boekhandelaar die achtervolgd wordt door een pestincident uit zijn jeugd. Stanley Kolk bewerkte dit verhaal in 2017 voor televisie.

In een graphic novel kun je echt de diepte in

EEN
FLONKERING
DIE
BLIJFT

Foto Koos Hageraats

Op 31 mei ontving Liesbeth Lagemaat de Grote Poëzieprijs (sinds 2019 de opvolger van de VSB Poëzieprijs) voor haar bundel *Vissenschild*. 'Een adembenemend werk waarin een zinderend poëtisch spel wordt gespeeld. Met deze poëzie toont de dichter grote ambitie en lef, maar ook het vermogen om een grote belezenheid te koppelen aan de huidige tijdsgeest,' aldus de jury.

Een kalligrafist vertelt het mysterieuze verhaal van het meisje Elpis, dat op een nacht wordt onteerd door Allesman/Nietsman. Haar lichaam zinkt naar de bodem van het water, haar geest stijgt ten hemel. In een magistrale woordenstroom doet de kalligrafist een poging Elpis tot leven te wekken. Ook de vissen en mannen met 'werphengelhoofden' steken een handje toe in dit epos, waarin echo's uit de Vlaamse volkslegende van de Fiere Margriet – die een gewelddadige dood verkoos boven het verliezen van haar eer – doorklinken. 'Als je als lezer binnentreedt in de wereld die Lagemaat met haar poëzie heeft geschapen,' vervolgt het juryrapport, 'lijkt het alsof je onmiddellijk wordt ingesponnen in een weefsel van schering- en inslagdraden. Een cocon die veilig lijkt, waarin je als Alice in Wonderland kan ronddwalen, maar die ook bol staat van een naderend onheil. [...] Als je de bundel dichtslaat en de cocon verlaat, is het alsof er nog iets van de flonkering vastgeklonken blijft aan de taal die je daarna zal spreken. Wat wil een dichter nog meer? Dat de taal die gedicht is tot een schild wordt.'

Aan de prijs is vijftientwintigduizend euro verbonden, waarvan vijfduizend euro is bestemd voor een project ter stimulering van de Nederlandstalige poëzie, naar keuze van de winnaar. prijsdepoezie.nl

STAAL
KAART
van
TALENT

Sinds juli ligt *De Nieuwe Garde* in stripwinkels in Nederland en Vlaanderen, een stripblad met werk van jonge stripmakers. Het tijdschrift is eenmalig en dient als voorproefje: dit najaar verschijnt de *Nieuwe Garde* anthologie, een bloemlezing met werk van meer dan zestig getalenteerde beelddenkers.

Voor het rekruteren van de makers riep 9e Kunst, een online platform voor het beeldverhaal, onder andere de hulp in van de verschillende strip- en illustratie-opleidingen in Nederland en Vlaanderen: ArtEZ in Zwolle, St. Joost in Breda, Willem de Kooning in Rotterdam, LUCA in Brussel en Sint-Lukas in Gent. Het leverde vele aanmeldingen op en een grote rijkdom aan stijlen, genres en het unieke stemgeluid van een nieuwe generatie: geëngageerd, persoonlijk en grafisch sterk. Het tijdschrift dat nu te koop is (48 pagina's, € 3,95), bevat naast een aantal nieuwe strips, ook interessante artikelen, zoals een geïllustreerd verslag van Aimée de Jongh over het maakproces van *Dagen van zand* (zie ook het interview op pagina 22 en 23). Initiatiefnemer 9e Kunst is bedoeld voor makers en liefhebbers van het beeldverhaal, en voor boekhandelaren, leerkrachten, beleidsbepalers, cultuurprogrammeurs én nieuwe lezers. Op 9ekunst.nl verschijnen artikelen, recensies en beschouwingen over strips, maar ook over het striptklimaat, het vakgebied, de boekenwereld, het aanbod, marketing en meer. Doel is een bijdrage te leveren aan de waardering, zichtbaarheid en kennisverbreding van strips en graphic novels, en het genre actueel te houden. 9ekunst.nl

BRANDSALARM!

Brandsalarm is een nieuw initiatief dat het avontuurlijke en onderzoekende lezen bevordert en de herinnering aan wijlen Wim Brands, presentator van het radioprogramma *De Avonden* en televisieprogramma *Boeken, levend wil houden*.

De aanmoedigingsprijs is er voor jonge talenten die een schakel zijn tussen letters en lezers. Dat hoeven niet per se schrijvers te zijn, wel mensen die zich hard maken voor literatuur, non-fictie, poëzie en/of alle drie. Bijvoorbeeld een literair programmeur, een journalist, essayist, boekverkoper, podcastmaker, blogger – of een redacteur en literair scout, zoals Stefanie Liebreks, die afgelopen voorjaar werd uitgeroepen tot eerste Brandsalarmist. 'Stefanie is iemand die enthousiast en enthousiasmerend is vanuit de inhoud, een uitstekende lezer die literatuur als redacteur breder maakt en als podcastmaker toegankelijker.

Haar betrokkenheid bij het ontstaan van boeken en literaire tijdschriften is veelbelovend. We geloven dat ze de stap naar het grote publiek met deskundigheid en vertrouwen kan maken,' aldus de jury.

Liebreks werkte als boekhandelaar, deed ervaring op bij uitgever De Bezige Bij en maakte deel uit van CELA, een Europees talentontwikkelingsprogramma voor professionals dat kruisbestuiving tussen (kleine) Europese taalgebieden bevordert. De prijs bestaat uit een literaire strippenkaart, ontwikkeld met instellingen waaraan Brands was verbonden, zoals Crossing Border, Omroep Human en uitgeverij Podium. De winnaar kan daar een activiteit ontwikkelen, zoals het houden van interviews, een avondprogrammering, het samenstellen van een uitgave, enzovoort.

brandsalarm.nl
stefanieliebreks.com

Foto © Tatjana Almul

OVER HET klimaat EN EEN slow juicer

Wie houdt van fictie op de huid van de tijd kan zijn hart ophalen aan de laatste roman van Adriaan van Dis en het debuut van Gerda Blees.

De Oranjes zijn verjaagd, de republiek Nederland likt haar wonden na een orkaan en het volk schikt zich in een president die ontkennen tot kunst heeft verheven. Jákob Hemmelbahn verbaast zich over de gelatenheid van zijn medeburgers. Hij verzet zich en geeft een stem aan de slachtoffers van een lokale overstroming.

Klifi,
Adriaan van Dis.
Atlas Contact, € 21,99

Wij zijn licht,
Gerda Blees.
Podium, € 21,-

Klifi, de titel van de meest recente roman van een van de *grand old men* der Nederlandse letteren, Adriaan van Dis, staat voor klimaatfictie; 'een steek onder water naar klimaatontkenners', volgens de schrijver. Het verhaal speelt zich af in 2030 en is behalve klimaatfictie ook een politieke satire, een bitter vrolijke vertelling over uit de pas lopen, onze neiging tot aanpassen en veinzen, en over lastige vriendschappen.

Wij zijn licht is gebaseerd op het waargebeurde verhaal van een woongroep die besloot niet meer te eten. Dichter Gerda Blees baseerde haar romandebuut op een krantenbericht over de dood van een vrouw, die, samen met haar huisgenoten, had besloten 'voeding los te laten' en niet meer te eten. Wie is er schuldig? Kan de woongroep nog voortbestaan? Blees belicht de gebeurtenissen vanuit het perspectief van onder meer een slow juicer, een cello, een dementerende moeder en een plaats delict. Onconventioneel én uiterst effectief: Blees won er de Literatuurprijs van de Europese Unie en de Nederlandse Boekhandelsprijs mee, en werd genomineerd voor de Libris Literatuurprijs.

WORDEN WAT JE WIL
**KINDERBOEKEN
WEEK**
6 OKT T/M 17 OKT 2021

van **ARCHEOLOOG** tot **ZEEMAN**

‘Beroepen – Worden wat je wil, dromen over later’ is het thema van de 67ste editie van de **Kinderboekenweek**, die dit jaar plaatsvindt van **6 tot en met 17 oktober**. Een paar hoofdrolspelers, tips en weetjes.

Juf? Nee, kinderboekenschrijver!

Het Kinderboekenweekgeschenk, dat bij besteding van minimaal € 12,50 cadeau wordt gedaan door de boekwinkel, is dit jaar geschreven door Bette Westera. ‘De eervolle vraag of ik het Kinderboekenweekgeschenk zou willen schrijven, gooit mijn hele planning overhoop en dat is fijn,’ aldus Westera eerder bij de bekendmaking. ‘Voor het scheppen van iets nieuws is chaos nodig. Bij mij is alles netjes op een rijtje hebben dodelijk voor het creatieve proces. Ik spring dus vol vertrouwen en zonder te weten waar ik straks mee bovenkom in het diepe.’ *Tiril en de toverdrank* is het klinkende resultaat.

Op de vraag wat Westera vroeger had willen worden: ‘Juffrouw. Dat ben ik ook even geweest en het was best leuk. Maar niet zo leuk als boeken schrijven.’
bettewestera.nl

Dromen van dino's

Het Prentenboek van de Kinderboekenweek dit jaar heet *Dromer* en is van illustrator Mark Janssen. Bij het aanvragen van de eervolle opdracht beloofde hij: ‘Ik ga er iets bijzonders van maken en net zoals bij mijn voorgaande wordt het echt een boek voor het kind. Het kind in iedereen.’ Wat de bedenker van onder (heel veel) meer het prentenboek *Dino's bestaan niet* vroeger had willen worden, laat zich makkelijk raden: ‘Als kind wilde ik heel graag ar-

cheoloog worden. Ik vond tekenen weliswaar erg leuk, maar dat dat een beroep voor mij zou kunnen worden, daar had ik toen geen notie van. Ik vond dinosauriërs op de basisschool ontzettend interessant en wist er alles van. Ik dacht als archeoloog het dichtst bij deze monsters te komen. Ergens in Amerika in een woestijn met een borsteltje een T-Rex ontdekken! Wauw! Langzaam verwaterde de interesse in de dino's en nam het tekenen en schrijven als hobby de overhand. Pas als tweedejaars student aan de kunstacademie kwam het besef en de wens om kinderboekillustrator te worden. Aldus geschiedde.’ *Dromer* is tijdens de Kinderboekenweek te koop voor € 7,25.

mark-janssen.nl

Tips & websites

Op **kinderboekenweek.nl** zijn de 28 thematitels te vinden die deze Kinderboekenweek centraal staan, gerangschikt naar leeftijdscategorie, van *Dit is voor jou* (Sanne te Loo, 3+), tot *Wie wil er nou géén violist worden* (Erna Sassen, 11+).

Het Kinderboekenweek Lees team

Het Kinderboekenweek Leesteam bestaat uit negen kinderen die bloggen, vloggen en tips geven over de boeken die zij gelezen hebben. Zo proberen ze ook andere kinderen aan te steken met hun liefde voor boeken. Wat willen zij later worden, wat hebben zij met lezen?

Jasmin Yildirim:
'Vanaf het moment dat ik in groep twee leerde lezen, ben ik niet meer gestopt. Boeken ruiken ook echt zo lekker en je neemt ze makkelijk mee in je tas.'

Amira Maanaoui:
'Ik wil later klinisch technoloog worden omdat mijn tante daar nu voor studeert en het lijkt me een gave combinatie van techniek en dokter zijn. Het lijkt me een leuk beroep omdat ik mensen kan helpen en nieuwe dingen kan ontwikkelen.'

Sweder van der Gaag:
'Ik wil graag profhockeyer worden. Ik vind hockey heel erg leuk en het gaat ook erg goed, zegt mijn coach. Ik zou het leuk vinden om er mijn beroep van te maken. Ik weet dat het hard werken is, maar dat heb ik er wel voor over. Wat ik daarna zou willen doen weet ik nog niet.'

Tess Rademaker:
'Ik wil graag juf worden op een basisschool. Ik had zelf een hele leuke tijd op de basisschool en die wil ik anderen ook graag geven. Ik houd erg van lesgeven en vind leren en lezen erg leuk. Juf zijn past bij mij, want ik ben creatief en behulpzaam en kan goed dingen uitleggen.'

Amélie Hanan Bracke:
'Ik wil graag astronaut of dierenarts worden. Als we op school een verhaal van een pagina moeten schrijven, heb ik er meestal drie. Dus ja, ik zou ook graag schrijver willen worden.'

Luuk Kersten:
'Ik ga eens in de twee weken naar de Bibliotheek om daar nieuwe boeken te lenen. Er staan daar zoveel leuke boeken!'

Xiao Song Boers:
'Ik wil later graag acteur, musicalster of presentator worden. In ieder geval iets in de entertainment.'

Remy van Pel:
'Ik wil wel iets met computers gaan doen (in de ICT, net als papa), omdat dat wel heel erg bij mij past, ik ben gek op computers en zo.'

Kiana Draganov:
'Ik wil later modeontwerper of juf worden. En mij lijkt het beroep "juf" geschikt voor me omdat ik het leuk vind om mijn vrienden te helpen op school.'

Wat doet een machinist?

'En toen', 'Reis Mee', 'Kom Erbij'
– dit jaar zal Kinderen voor

Kinderen voor de tiende keer bij het thema van de Kinderboekenweek een passend lied uitbrengen, dat ook de titel zal zijn van het gelijknamige nieuwe album. Speciaal tijdens de Kinderboekenweek zullen ook hoofdcon-

ducteurs, machinisten en servicemedewerkers van NS weer gaan voorlezen aan basisschoolleerlingen en vragen beantwoorden over hun beroep.

Op haar website **deschoolschrijver.nl** biedt De Schoolschrijver informatie over Kinderboekweektrainingen voor leerkrachten en leesconsulenten, en lees- en andere tips om op school méér uit de Kinderboekenweek te halen.

Wie op **deschrijverscentrale.nl** in het zoekscherm filtert op campagne 'Kinderboekenweek' en het thema 'Beroepen' vindt schrijvers en illustratoren die een inspirerend programma voor een schoolbezoek aanbieden.

.....
kinderboekenweek.nl
.....

MULTITALENT MET EEN OPDRACHT

Zaire Krieger vertaalde 'The Hill We Climb', het inauguratiegedicht dat Amanda Gorman voordroeg bij de beëdiging van president Joe Biden. Net als Gorman is zij jong, ambitieus, strijdvaardig, een voorvechter voor mensenrechten en maakt ze indruk als spokenword-artiest. Daarnaast is ze ook journalist en masterstudent internationaal recht. 'Ik ben een duizendpoot en vind het leuk om te kunnen switchen.'

Zaïre Krieger werd vernoemd naar het Afrikaanse land Zaire, de huidige Democratische Republiek Congo, vertelt ze in buurthuis Wijkpaleis in Rotterdam-West. 'In 1994 was mijn moeder zwanger en zag ze op tv hoe de genocide uit Rwanda oversloeg naar het buurland. Ze vond het zo erg dat de Verenigde Naties niet optraden maar wegkeken, dat ze besloot mij Zaire te noemen, zodat het voor altijd *remembered* zou worden.' Is dat niet een zware opdracht voor een kind? 'Nee, zo ervaar ik het helemaal niet. Ik ontdekte het pas toen ik ouder werd, hoor, maar het voelt volkomen natuurlijk. Ik zou niet kunnen leven met een baan waarmee ik de wereld niet een beetje beter maak. Dat is mijn *base level*, mijn minimum. Ook bij mijn kunst stel ik vragen: wat doe ik eigenlijk? Wat voegt het toe? Als iemand zegt: je inspireert me, dan is het goed. Ik wil graag betekenis hebben, verbonden zijn aan mijn community.'

Tijdens Ketikoti sprak je bij het Slavernijmonument in Rotterdam. Voel je je verbonden met de geschiedenis van de Surinaamse gemeenschap?

'Ja. Mijn beide ouders komen uit Suriname, ik heb er veel familie. Dat gevoel van verbondenheid is sterker geworden naarmate ik ouder ben geworden. Ik treed vaak op als performer, maar dit was ongelooflijk speciaal. Alles aan die bijeenkomst was even heftig. Het feit dat je gevraagd wordt, dat je daar mag staan, dat er rituelen worden uitgevoerd die je herkent. Na afloop kwam er een oudere tante naar me toe die zei: ik moet je even een knuffel geven. Dat ik andere mensen trots kan geven, vind ik ongekend.'

Was het vertalen van de gedichten van Amanda Gorman ook een opdracht die veel losmaakt?

'Enorm veel. Er ging natuurlijk een hoop aan vooraf. Vooral de reactie van mijn familie in New York was zo

overdonderend. Ze waren *out of their minds happy* dat hun nicht Amanda Gorman mocht vertalen. De trots die zij voelen is zó enorm, dat kan ik niet beschrijven.'

Hoe ben je spokenword-artiest geworden?

'Het overkwam me. Ik zeg altijd: spoken word heeft mij gevonden. Ik was journalist en schreef veel opiniestukken over discriminatie, feminisme, hiphop en sociaal engagement. Ik schreef ook poëzie, maar alleen voor mijzelf. Tot Gershwin Bonevacía mij uitnodigde voor een Poetry Night bij de Openbare Bibliotheek Amsterdam. Het was Black Achievement Month 2018 en hij vroeg: wil je langskomen? Voor die gelegenheid heb ik een stuk geschreven waar ik nog steeds mee optreed: "Code switching".'

'Code switching' gaat over het constant laveren tussen werelden. Ervaar je het leven zo?

'Op de middelbare school zeker. Ik ben opgegroeid in Amsterdam Noord en ging naar het 4e Gymnasium in West. Dat was een andere wereld. Ik kwam uit een buurt waar je toen niet dood gevonden wilde worden, op school had iedereen een driedubbele achternaam. Ik moest echt de tijd nemen om me te verdiepen in de taal en alle codes, het was constant schakelen. Toch heb ik een ongelooflijk leuke schooltijd gehad, het was een enorm energerende school. Ik deed mee aan performances, muziekavonden, ik zat in de leerlingenvoetbal, draaide mee tijdens open dagen. Ik heb heel veel geleerd van mijn docenten filosofie, drama en klassieke talen op allerlei gebieden: logica, argumentatie, overtuigingskracht. Ik ben ervan overtuigd dat ik niet zo'n goeie spokenword-artiest was geworden als ik geen Latijn had leren ontleden.'

Las je veel als kind? Was er een beslissend boek?

'Mijn moeder las altijd voor, ze is docent Nederlands op het mbo. Ze was enorm gefixeerd op correcte spelling en stond minstens een keer per dag met het *Groene Boekje* in haar hand. We hadden altijd een bibliotheekpas. Op mijn basisschool was het: Zaïre gaat nooit mee buitenspelen, ze is altijd aan het lezen. Wat ik mij nog goed herinner is de serie *The Hunger Games* van

Suzanne Collins, daar ging ik helemaal in op. Met mijn beste vriendin voerde ik er lange gesprekken over. We identificeerden ons met hoofdpersoon Katniss Everdeen. Maar toen we ons afvroegen: wie zijn wij zelf, kwamen we tot de conclusie dat wij niet bij haar, maar bij de Capitoolbewoners hoorden. Het Capitool is een stad vol glamour waar in rijkdom wordt geleefd, waar iedereen met een gezicht vol *fillers* en botox rondloopt en kotst om meer te kunnen eten, dat soort weelde. Wij als Nederlanders zijn geen haar beter, vonden we. Dat was mijn eerste sociaalkritische en zelf-positionerende gesprek met een vriendin. We zijn zelfs verkleed als Capitoolmensen naar de film gegaan!'

In 2019 won je de Spoken Award in de categorie Gospel. Is geloof belangrijk voor je?

'Ik heb altijd gevoeld dat er iets groters is. Ik ben na mijn zeventiende wel een

tijdlang weggeweest uit de kerk, maar na een paar jaar begon het te kriebelen. Toen kwam ik terecht bij Hillsong. Het is een vrijzinnige kerk met veel jonge bezoekers: studenten, jongeren. Ik vorm echt een community met hen. Over de liederen die er worden gezongen, kan ik me buigen als over poëzie. Zo is er een lied over de cirkel van het leven, 'Seasons'. Prachtig vind ik dat. Er is iets met poëzie en taal wat *divine inspired* is.'

Ervaar je die vreugde ook als je zelf schrijft of optreedt?

'Absoluut. Alles met taal vind ik interessant: het schrijven van proza, het afnemen van interviews, het voordragen van *poetry*. Ook bij mijn studie rechten ervaar ik plezier in taal. Het is fascinerend hoe wij met behulp van taal gerechtigheid en morele overwegingen kaderen. Rijmen vind ik helemaal geweldig, dat is een bijzondere *skill*, die zo leuk is. Het is als een spier die je moet trainen. Als ik aan het rijmen ben, is dat voor mij een *joy*. Amanda Gorman vertalen was een uitdaging. Haar taal heeft een *punchy nature*. In het Nederlands is het moeilijk om dezelfde emotionele impact te bewerkstelligen, wij zijn zoveel nuchterder. De kunst is: hoe kan ik het Nederlands net zo krachtig maken?'

Waar wil je in de toekomst met je werk naartoe?

'Ik ben een duizendpoot en vind het leuk om te kunnen switchen. Ik zou het saai vinden om alleen journalist te zijn of alleen advocaat – ik wil ook mijn activistische, kunstige zelf kunnen zijn. Ik ben nu bezig met visuele muziek en wil de meer verdiepende onderzoeksjournalistiek in, misschien iets doen voor televisie. Als ik iets maak, moet het altijd een educatief doel hebben. Het bevragen van macht, het informeren van het publiek – mijn werk zal altijd over een van die twee gaan.' ●

“Ik was niet zo'n goeie spokenword-artiest geworden als ik geen Latijn had leren ontleden

Zaïre Krieger (Amsterdam, 1995) studeerde rechten aan de Haagse Hogeschool en volgt nu de master International Public Law aan Tilburg University. Daarnaast is ze journaliste voor het geëngageerde online magazine *OneWorld*

en de maatschappijkritische podcast *Dipsaus*. Haar gedicht 'Code switching' is te vinden als TED-talk op TEDxAmsterdamWomen 2019; 'Brieven aan Vrouwen' is te lezen in de jubileumbundel *Melkweg 50 Lichtjaren* (Van Lennep).

Haar vertaling van Amanda Gorman's 'The Hill We Climb' verscheen op 7 september bij Meulenhoff. Eind 2021 is ze te zien in de tournee van oud-winnaars van de Spoken Awards die langs verschillende theaters trekt.

Taal DOET ERTOE

Artistiek directeur van het Amsterdam Museum en presentator van het tv-programma *Nu te zien!* **Margriet Schavemaker** kan niet leven zonder fictie en kunst. Als kunsthistorica fascineert het spanningsveld tussen beeld en taal haar mateloos: 'Het gaat allemaal om het delen van verhalen.'

'Ik kom uit een intellectueel gezin. Mijn vader is filosoof. Mijn moeder zat altijd op de bank te lezen, Franse en Engelse literatuur. Lezen was en is voor mij – en ook voor mijn zusje – altijd vanzelfsprekend geweest. Als kind las ik vaak tot wel twee, drie uur 's nachts door. Mijn ouders vonden dat prima. Binnen de kortste keren was ik door alle kinderboeken uit de bibliotheek heen. Daarna ben ik als tiener direct overgestapt op de volwassenenliteratuur. Ik begon met Agatha Christie, maar zo rond mijn dertiende jaar las ik al boeken als *De walging* van Sartre en eind negentiende-eeuwse literatuur: *Effi Briest* van Theodor Fontane, *Eline Vere* van Couperus... Op school in Zoetermeer, een cultureel arme stad, keken de leraren hiervan op. Ze konden het eigenlijk nauwelijks geloven.'

Wat deden die boeken met de tiener die je toen was?

'Ik vond het gewoon mooie verhalen; op mijn tienerkamer in Zoetermeer kon ik zo aan mijn eigen wereld ontsnappen. Bovendien, boeken als *Effi Briest* en *Eline Vere* zijn verhalen over vrouwen die gevangenzitten, in hun huwelijk, in hun milieu, in hun eigen tijd. Bij ons thuis ging het daar vaak over, over de positie van de vrouw, over het belang van emancipatie. Mijn moeder voelde zich aan de kant gezet door de samenleving. Ondanks dat haar vader een vakbondsleider was en opkwam voor de zwakkeren in de maatschappij, moest ze naar de mms [middelbare meisjesschool red.], terwijl ze gemakkelijk had kunnen studeren. Ze ging niet de barricaden op, maar gebruikte de literatuur als uitvlucht. Ik ben strijdbaarder; in

Tekst Mirjam Noorduijn
Foto Keke Keukelaar

navolging van de Nigeriaanse schrijfster Chimamanda Ngozi Adichie zeg ik, "We should all be feminists."

Je hebt haar essay gelezen?

'Ja, en al haar andere boeken. Je zou kunnen zeggen dat de positie van de vrouw de rode draad in mijn leesgeschiedenis is. Die begon denk ik met de boeken over Madelief van Guus Kuijer. Ik heb ze allemaal gelezen, van *Met de poppen gooien* tot *Krassen in het tafelblad*. Ik hield van Kuijers humor, maar vooral Madelief zelf is belangrijk voor mij geweest: een eigenzinnig meisje dat anders durfde te zijn, dat vond ik stoer. Van Madelief kan je het lijntje doortrekken naar *Hasse Simonsdochter* van Thea Beckman, *Eline Vere* en dus Adichie. Structurele ongelijkheid, en de biculturele situatie die Afrikaanse vrouwen in de Verenigde Staten ervaren, spelen een cruciale rol in haar werk. Die maatschappelijke relevantie vind ik wezenlijk. Als die niet in een boek zit, haak ik snel af. Dat gebeurt overigens ook als het slecht geschreven is. De *Da Vinci Code* bijvoorbeeld, dat is zo beschrijvend – "hij keek haar aan, hij doet zus, hij doet zo..." –, alsof je een slecht filmscript leest. Dat trek ik echt niet. Taal doet ertoe in de literatuur, in alle kunst.'

Op wat voor manier?

'Taal roept beelden op. Andersom zit er vaak taal in de beelden die je ziet. Als tiener ging ik regelmatig in mijn eentje met de trein vanuit Zoetermeer naar het Kunstmuseum in Den Haag, op zoek naar de verhalen in de kunstwerken die daar waren tentoongesteld. Ik wilde snappen wat ik zag. Ik denk dat de beeldende kunst zichzelf vaak tekortdoet door te zeggen dat je het alleen maar moet ervaren. Soms kan dat. Maar bij heel veel kunst gaat het juist om een denkbeeld, een concept. Ik heb me daarom altijd stevig afgezet tegen het zogenaamde witte kubusmodel, het idee dat de tentoonstellingsruimte helemaal wit en neutraal moet zijn om de kunst voor zich te laten spreken. De gedachte daarachter was dat kunst zo toegankelijker zou zijn: je hebt geen kennis nodig. Maar in de praktijk voelen de mensen zich buitengesloten: ze hebben geen haakje om dat wat ze zien te begrijpen. Marcel Duchamp zei al

een eeuw geleden: "Ik maak geen kunst voor het oog maar voor de hersenen." Als dat je uitgangspunt is, dan heb je taal en context nodig. Precies dat spanningsveld tussen beeld en taal en hun wederzijdse beïnvloeding fascineert mij enorm. In mijn lievelingsboek van de laatste paar jaar, *Memories of the Future*, laat Siri Hustvedt, de schrijfster, trouwens zien dat Duchamp zijn kernwerken en ideeën stal van een vrouwelijke kunstenares, Barones Elsa Hildegard von Freytag-Loringhoven.'

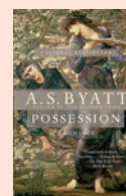
Nog even over jouw fascinatie voor het spanningsveld tussen beeld en taal, hoe uit die zich?

'Nou, ik lees erover. *Possession* van A.S. Byatt bijvoorbeeld, dat vond ik in mijn studententijd een zeer inspirerende roman. Het verhaal gaat overigens ook over de relatie tussen wetenschap en fictie – eveneens een thema dat mij erg bezighoudt. De grens tussen feit en fictie is dikwijls onduidelijk. Ik sta daarom vaak wat twijfelachtig en kritisch tegenover allerlei populair-wetenschappelijke non-fictie. Zoals de boeken van historicus Yuval Noah Harari. Ik schaf ze wel aan en vind dat ik ze moet lezen, maar kan mij er dan moeilijk toe zetten. Behalve vakliteratuur, lees ik het genre eigenlijk nauwelijks. Fictie heb ik daar-entegen echt nodig. Het verrijkt je, het geeft je woorden voor je diepste verlangens, het opent kamers voor je gevoel waar je anders niet komt.'

En wat doe je in de praktijk met die fascinatie?

'In de museale wereld combineer ik de wereld van beeld en taal. Dat is mijn meerwaarde: bij het Amsterdam Museum kan ik in de volle breedte verhalen en objecten delen en van duiding voorzien op een hele meerstemmige en daar-door toegankelijke manier. De digitale tentoonstelling *Corona in de stad* over de impact van het virus op het dagelijks leven van Amsterdammers die is gebaseerd op hun ervaringen en verhalen, is daar een mooi voorbeeld van. En natuurlijk de nieuwe expositie over de Gouden Koets. Dat project leent zich zo goed om gelaagd, vanuit diverse perspectieven te presenteren. Zo zit Multatuli's *Max Havelaar* in de tentoonstelling om te tonen dat er eind

negentiende eeuw ook kritische geluiden waren over de koloniën; dat ben ik nu dus aan het herlezen. Die meerstemmigheid vind ik belangrijk. Het laat zien dat het onderscheid tussen kunstvormen vervaagt: het gaat om het delen van verhalen. Ik geloof ook zeer in de kracht van literaire evenementen en festivals, spokenword-bijeenkomsten, of boeken-podcasts en tv-programma's: presentatievormen om de literatuur meerstemmig te kunnen aanbieden, de canon te verbreden en collectief te laten beleven. Dan groeit vanzelfsprekend het besef dat de literatuur, alle kunst, van ons allemaal is, en wij samen ons culturele kapitaal vormen.' ●

Margriet Schavemaker

(Utrecht, 1971) studeerde kunstgeschiedenis en filosofie en promoveerde op een onderzoek naar de betekenis van taal in de beeldende kunst van de jaren zestig. Voordat Schavemaker in de museale wereld terechtkwam was ze universitair docent bij de afdeling Media en Cultuur en docent kunstgeschiedenis en coördinator van de opleiding Kunstgeschiedenis (Universiteit van Amsterdam). Daarnaast was ze docent bij de Hogeschool van Amsterdam en de Gerrit Rietveld Academie.

2009-20019

Hoofd Collecties en Onderzoek, curator en Manager Educatie, Interpretatie en Publicaties, Stedelijk Museum Amsterdam

2015

samenstelling tentoonstelling *Het Stedelijk in de oorlog*, en *ZERO: Let Us Explore the Stars*

2018-nu

hoogleraar Media and Art in Museum Practice, UvA

2019-nu

Artistiek Directeur Museum Amsterdam

2020-nu

tv-presentator *Nu te zien!* (AVROTROS), wekelijks cultuurprogramma waarin museumdirecteuren een tijdelijke tentoonstelling toelichten

margrietschavemaker.nl
amsterdammuseum.nl

OP DE COVER

Een kijkje in
het atelier van
Raoul Deleo

Tekst en foto's
Annemarie Terhell
Illustratie
Raoul Deleo

NATUUR IS EEN HARMONI- SERENDE KRACHT

Authentiek en ongerept,
zo ervaart Raoul Deleo
de natuur het liefst.
Dat lukt niet altijd op reis
in verre oorden, maar
wel kijkend naar een
natuurdocumentaire of
turend met een verrekijker
in zijn wilde achtertuin. En
al helemaal in Terra Ultima,
het door hem herontdekte
continent. 'Op een moment
van schoonheid kan ik
helemaal extatisch worden.'

De tijd dat de echte ontdekkingsreizigers onbereisde stukken van de wereld konden ontdekken om zich te verwonderen over wat ze daar tegenkwamen – die had hij wel willen meemaken, zegt Raoul Deleo, genietend van een verse cappuccino in zijn atelier. Het water voor de koffie komt uit een van de flessen die hij heeft meegenomen van huis, want zijn werkkamer bevindt zich in een voormalig schoolgebouw. Het gebouw oogt nog als vroeger, inclusief een afgebladderd waarschuwingsbordje in het trappenhuis: 'Het is verboden zich na schooltijd op het schoolplein te bevinden'. 'Het zou me niet verbazen als er nog lood in de leidingen zit,' zegt Deleo. Vandaar die flessen.

Ontdekkingsreiziger

Tijdens het interview blijft hij helemaal in zijn rol van ontdekkingsreiziger ('Ik ben veel op reis, natuurlijk'). Hij vertelt

over zijn project Terra Ultima, dat begon met een krantenartikel in de *Daily Discovery* over een VOC-schip dat vierhonderd jaar lang over de wereldzeeën had rondgezworven. 'In het ruim werden tekeningen ontdekt van een continent dat we eigenlijk niet meer kunnen plaatsen op onze huidige wereldkaart. Dat wekte mijn interesse en ik ben gaan zoeken: waar kan het liggen? Uiteindelijk heb ik het kunnen achterhalen en nu reis ik er twee keer per jaar naartoe. Thuisgekomen teken ik wat ik heb gezien.'

Olifenijs

Dat levert wonderlijke tekeningen van combinatiedieren op, zoals de 'toekantweelingkrab' en de 'olifenijs'. Prachtig is het flamingohert dat met zijn sierlijke lange hals een vlieg probeert te vangen. Het is een ode aan de flamingo van John James Audubon, de door Deleo

**Raoul
Deleo**

zeer bewonderde negentiende-eeuwse vogeltekenaar. Ook de koraalpanter is fantastisch. Die bestaat uit een fijn raamwerk van koraal. De boormossel zorgt ervoor dat de gaten in de loop van de tijd steeds groter worden, zodat je 'de koraalpanter straks niet meer kunt zien, maar alleen nog vermoeden', leert de omschrijving.

Verrekijken

Terra Ultima vertegenwoordigt het ultieme verlangen naar ongerepte natuur, zegt Deleo. Ik laat de schoonheid van een ver continent zien en hoop dat schoonheid dichtbij daardoor ook gezien en gekoesterd wordt. Waarschijnlijk is dit project geboren uit een verlangen naar een wereld die groter is dan hij nu lijkt – in deze tijd van internet. Nu natuurgebieden steeds kleiner worden en de laatste restjes toeristische trekpleisters zijn geworden, waarvoor je

in de rij moet staan, hoop ik dat er nog meer is.' Hij is niet activistisch, maar wordt soms wel verdrietig van hoe het met de wereld gaat. Zenmeditatie ('heel lang op een kussentje blijven zitten en nietsdoen totdat er gedachten omhoog borrelen die zich niet laten wegdrücken') bracht hem tot het inzicht dat de bijdrage van de mens, en al helemaal die van het individu, maar relatief is. 'De natuur is een harmoniserende kracht, die zichzelf zal schikken zoals het past. Het is een continu bewegen en schuiven. Dat maakt me nederig. Wat ik doe is niet zo belangrijk. Dat inzicht heeft me de vrijheid gegeven om alleen nog de dingen te doen die ik niet kan laten, zoals tekenen.' ●

Terra Ultima. De ontdekking van een onbekend continent
Raoul Deleo, samengesteld en ingeleid door Noah J. Stern. Lannoo € 25,99 (10+)

“
**De
natuur
maakt
me
nederig**

Raoul Deleo

studeerde kort Industrieel Ontwerpen in Delft, keek rond bij de Academie voor Industriële Vormgeving in Eindhoven, switchte naar grafische vormgeving in Tilburg en besloot zijn studietijd af te maken aan de Willem de Kooning Academie in Rotterdam. Als zelfstandig illustrator werkte hij voor reclamebureaus en tijdschriften als Elsevier, Playboy, Viva en Cosmopolitan. Hij won tweemaal een prijs in de Dutch Design Awards; in 2003 voor een serie covers voor RAILS magazine, in 2009 voor een geanimeerde commercial voor Alex Vermogensbank. Sinds 2015 werkt hij als vrij kunstenaar-illustrator. Terra Ultima verscheen in het voorjaar van 2021 bij uitgeverij Lannoo.

Bevlogen leesbevorderaars vertellen over de praktijk: de BiebBoys, het team dat dit jaar werd verkozen tot NBD Biblion Jeugdspecialist 2021; en Disha Soekhoe en Meliha Chedie van basisschool De Korf in Rotterdam Delfshaven, respectievelijk lezer en opruimer van de schoolbibliotheek.

De KRACHT van het TEAM

Tekst
Eva Gerrits

MELIHA
&
DISHA

OPGERUIMD
DOET
LEZEN

Meliha (l) en
Disha

Foto:
Annemarie
Terhell

‘Eerst lagen de boeken bij ons in de schoolbibliotheek door elkaar,’ vertelt Disha (twaalf), ‘Je kon niet eens zien wat er allemaal was. Soms was er in een boek gekrabbeld of waren bladzijden eruit gescheurd. Niemand lette erop.’ Omdat ze ‘altijd bij de juf ging zeuren dat het zo rommelig was’ kreeg Meliha (twaalf) de opruimtaak, samen met Disha. ‘We wilden eerst sorteren op kleur, maar nu hebben we normale boeken bij elkaar gezet, en “informatie”, “grappig”, “voorlezen” en “toneellezen”. De boekenkast-taak doen we nu met zijn drieën. Je moet wel echt kieskeurig zijn om erbij te komen.’

PETRA,
KEES EN
JORAN

VAN
MUSICAL
TOT
ZOMER
CHALLENGE

Het
BiebBoys-team
vlnr:
Joran Floor,
Petra
Mackenbach
en Kees
Meulendijks

Foto: Marcel
Krijgsman

Petra Mackenbach, Kees Meulendijks en Joran Floor, werkzaam op de educatieafdeling van de Bibliotheek Gelderland Zuid, bedachten de ‘BiebBoys in de klas’. Het concept bestaat uit vrolijke filmpjes, waarin de BiebBoys (Kees en Joran) leerlingen uitnodigen voor challenges rond lezen en mediawijsheid. Bij elk filmpje hoort een lespakket, aansluitend bij de leerlijnen en kern-doelen voor het primair onderwijs. Daarmee kunnen leerkrachten op een originele manier met leesbevordering en digitale geletterdheid in de klas aan

de slag. Een uitgekiend totaalpakket, voortgevloeid uit de BiebBoys-filmpjes die ze voorjaar 2020 maakten. Toen was scholenbezoek door corona niet mogelijk en wilden ze toch kinderen het plezier in lezen en mediawijsheid bijbrengen. Afgelopen juni sleepten ze met het BiebBoys-in-de-klas-concept de titel NBD Biblion Jeugdspecialist 2021 in de wacht. Een prijs voor de hele bibliotheek, stellen ze alle drie. Mackenbach: ‘Wij bedenken en maken de filmpjes, het hele educatieteam helpt de lespakketten te ontwikkelen.

De Bibliotheek, van directeur tot marketingafdeling, ondersteunt ons, anders lukt zo iets niet.’ Alle drie hebben ze een achtergrond in theater- en/of cultureel-maatschappelijke vorming en kunst, ervaring met lesgeven en werken met film en video. Mackenbach schrijft de scripts en voert de regie, Meulendijks en Floor presenteren en doen de productie en montage. Inmiddels ontwikkelden ze acht BiebBoys-in-de-klasfilmpjes en -lespakketten. Zoals het filmpje ‘BiebBoys-De Musical’, waarin een poging tot theater-

‘We hebben een extra kast gekregen,’ vertelt Disha, ‘en een plankje waar kinderen de boeken kunnen terugleggen als ze uit zijn. Dan kunnen wij ze opruimen als we erlangs lopen.’ Ze hebben ook regels bedacht, zoals het opschrijven in een boekje als je iets leent. ‘Maar dat boekje heeft iemand weggegooid, heel stom. Daar willen we geen energie meer aan verspillen,’ stelt Disha. ‘Verder werkt het supergoed. We horen van andere kinderen dat de boekenkasten fijn zijn om naar te kijken. Dat het nu overzichtelijk is.’

Lezen vonden ze beiden zelf trouwens eerst maar niks. Dat is nu wel anders. Meliha: ‘Toen ik *Het leven van een loser* ging lezen, begon ik het echt leuk te vinden. En *De griezelbus*, daarvan heb ik ook de film gezien.’ Disha vond eerst ook geen leuke boeken. ‘Ik keek wel series van verfilmde boeken, zoals *Shadow and Bones*, en *Always and Forever*. Ik ging de Nederlandse vertalingen lezen en een paar delen in het Engels – doordat ik de verfilming kende, kon ik het volgen. Nu lees ik heel graag. En ik schrijf mijn eigen boek! Over een meisje dat moet leren vrienden te maken. Met een spannend mysterie. Ik moet het nog herschrijven. En bedenken of ik het wil publiceren.’ ●

lezen uitmondt in een vrolijke uitbarsting van Disney-achtige liedjes, compleet met *Frozen*-jurk. Het lespakket voorziet in een verantwoorde les theaterlezen met bijbehorende tekst.

Ook bedachten ze de Grote BiebBoys Zomerchallenge, om leerlingen de hele zomer met boeken bezig te laten zijn en zo de zomerleesdip tegen te gaan. Er hoort een poster bij met een leeskilometerpaal (hoeveel boeken heb je gelezen) en tien uitdagingen, zoals een mysteriespel in de bieb en de boekenlimbo. Wie er een heeft uitgevoerd, kan in de Bibliotheek een gouden BiebBoys-sticker of een tattoo halen. En wie, verkleed als de BiebBoys, de leukste vakantiefoto instuurt, wint een bezoek van de BiebBoys in de klas. Meulendijks: ‘We hebben de challenge bewust verankerd in de driehoekstructuur school-thuissituatie-Bibliotheek. Die leesbevorderingsomgeving willen we versterken.’

De ambitie reikt verder. Floor: ‘Ons huidige werkgebied, Nijmegen en omgeving, willen we graag uitbreiden naar nationale reikwijdte. Hopelijk gaat deze prijs daarbij helpen.’ ●

Foto: Arthur van der Werf

COLUMN

Maxim Februari is schrijver, rechts-filosoof en columnist bij NRC. Hij schrijft zowel fictie als non-fictie, waarvan de roman *Klont* en de essaybundel *De onbetrouwbare verteller* de meest recente opbrengsten zijn. In 2020 ontving hij de P.C. Hooft-prijs voor zijn gehele oeuvre.

‘Wie wil leren schrijven, moet eerst leren lezen’

Als schrijver ontkom je er niet aan: vroeg of laat moet je lesgeven in schrijven. Dan is het niet handig als je het zelf nooit hebt geleerd. Wanneer ik in het coronajaar 2020 als gastschrijver aan de Vrije Universiteit les ga geven in ‘creatief schrijven’, heb ik geen flauw idee wat ik de studenten moet vertellen. Zelf doe ik altijd maar wat.

Natuurlijk kun je terugvallen op de gebruikelijke tips voor een succesvol schrijverschap. ‘Neem een kat.’ Of je kunt uitleggen dat een verhaal conflict nodig heeft en dat een zin ritme heeft. Maar ik besluit me te concentreren op een element dat nog onontbeerlijker voor het schrijven is dan een kat: lezen.

Wie wil leren schrijven, moet namelijk eerst leren lezen, een eigen smaak ontwikkelen, leren oordelen. Pas als je een literair oordeel kunt vellen over andermans werk, kun je ook oordelen over je eigen werk en weten waar je naar streeft.

Vertrouw daarbij vooral niet op mijn oordeel, zeg ik tegen de studenten. Kijk hier maar eens naar: ‘Ze lagen in de voorjaarsmiddag, het licht viel op hen. Er was geen toekomst en geen verleden.’ Naar mijn smaak is dit het aller-, aller-, aller-, aller-, allerafschuwelijkste cliché dat je kunt verzinnen als je een romantische scène beschrijft. Echt heel, heel, heel, heel, heel erg. Maar de zinnen zijn van de vooraanstaande schrijver James Salter en ik vis ze uit een recensie van een vooraanstaande criticus die ermee laat zien hoe ‘fraai’ Salter schrijft. Let dus niet op mij, zeg ik. Wat weet ik ervan? Jullie moeten zelf lezen.

Al lezend leer je gaandeweg je eigen smaak kennen. Vervolgens kun je proberen beter te schrijven dan de schrijvers die je bewondert.

Misschien heb je wat aan deze tweet van twitteraar Just Sally, zeg ik. Naar mijn smaak is dit het beste korte verhaal aller tijden. ‘Ik zwaaide naar een man omdat ik dacht dat hij naar mij zwaaide. Maar kennelijk zwaaide hij naar een andere vrouw. Om uit de gênante situatie te geraken hield ik mijn hand omhoog, een taxi stopte en bracht me naar het vliegveld. Ik sta nu in Polen aan het begin van een nieuw leven.’

Probeer dit te overtreffen, zeg ik. Niet als wedstrijd, maar als poging het beste uit jezelf te halen. Ernaar streven je best mogelijke zelf te worden: dat is het werktein van lezen en schrijven. ●

AGENDA

SEPTEMBER

17 T/M 26 SEPT

Boekenweek van Jongeren

boekenweekvanjongeren.nl

Ruim honderdduizend leerlingen in de bovenbouw krijgen deze maand 3PAK cadeau. Het geschenk van de Boekenweek van Jongeren is dit jaar geschreven door Splinter Chabot, Khalid Boudou en graphic novelist Aimée de Jongh.

18 SEPT

Uitreiking Thea Beckmanprijs

in Archeon archeon.nl

3 SEPT T/M 2 OKT

ILFU, International Literature Festival Utrecht ilfu.com

OKTOBER

1 OKT

De Nationale Voorleeslunch, in het kader van Nationale Ouderendag

nationalevoorleeslunch.nl

2 T/M 9 OKTOBER Week van het Nederlands

weekvanhetnederlands.org

6 - 17 OKT

Kinderboekenweek met als thema:

Worden wat je wil kinderboekenweek.nl

20 OKT

Bekendmaking nominaties

NS Publieksprijs nspublieksprijs.nl

26 OKT

Start van De Weddenschap

(V)mbo'ers laten zich uitdagen door Willie Wartaal, Selma Omari en Memru Renjaan om binnen zes maanden drie boeken te lezen. deweddenschap.nl

NOVEMBER

1 T/M 30 NOV

Wintertuin Festival wintertuinfestival.nl

1 T/M 30 NOV

Nederland Leest nederlandleest.nl

4-7 NOV Crossing Border Festival

crossingborder.nl

5-12 NOV Week van de Mediawijsheid:

Samen Sociaal Online

weekvandemediawijsheid.nl

11 NOV Uitreiking Boekenbon

Literatuurprijs boekenbonliteratuurprijs.nl

17 NOV Bekendmaking winnaar

NS Publieksprijs nspublieksprijs.nl

18 NOV

Uitreiking Sybren Poetprijs

sybrenpoetprijs.nl

19-20 NOV Het schoolvak Nederlands

De onmisbare studiedag voor docenten Nederlands vindt dit jaar plaats aan de Universiteit Antwerpen. hsnconferentie.org

LEESMAKHAZAR

In de Leeskalender 2021-2022 van Stichting Lezen vindt u informatie over leesbevorderingsprojecten voor het vo en mbo, zoals de Jonge Jury, De Weddenschap, de Boekenweek van Jongeren, De Inkoop van Nederland Leest. Daarnaast is er aandacht voor de Bibliotheek op school, voor schrijf-wedstrijden, interessante websites en het Boek van de Maand. Leerlingen kunnen meedoen aan wedstrijden rond straattaal en coronawoorden en daarmee leuke prijzen winnen. Bovendien staat de kalender vol actuele boekentips die aansluiten bij feestdagen en themadagen.

Alle vo-scholen hebben voor de zomervakantie drie Leeskalenders ontvangen ter attentie van de sectie Nederlands. Hang de kalender aan de muur van het klaslokaal, met een spijker of een klem, en laat u en uw leerlingen een jaar lang inspireren. Mocht u de kalender niet ontvangen hebben, hij is tegen verzendkosten na te bestellen zolang de voorraad strekt via kalender@lezen.nl

Kijk voor alle projecten van Stichting Lezen op lezen.nl

STICHTING LEZEN